

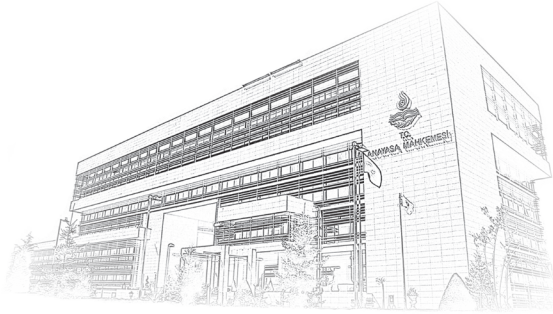
**T.C.
ANAYASA MAHKEMESİ**

ARAŞTIRMA VE İÇTİHAT BİRİMİ
(AR-İÇ)

KARARLAR BÜLTENİ

SAYI: 3

TEMMUZ 2013-EYLÜL 2013

Anayasa Mahkemesi Başkanlığı

ÜÇÜNCÜ SAYIYA ÖNSÖZ

23 Eylül 2012 tarihinde bireysel başvurunun işlemeye başlaması ile birlikte Anayasa Mahkemesi yeni bir döneme girmiştir.

İlk olarak Mahkemenin karar veren yargısal oluşumlarının sayısında önemli bir artış meydana gelmiştir: Daha önce sadece Genel Kurul şeklinde karar verirken artık bireysel başvuruların kural olarak esası hakkında karar vermek üzere iki bölüm ve kabul edilebilirliğinin tespiti için her bir bölüm altında üçer komisyon oluşturulmuştur. Mahkemenin bölümleri ve komisyonları arasında konu itibarıyla yetki açısından bir ayırım yapılmadığını belirtmek gerekir. Her bölüm ve her komisyon bireysel başvuruya ilişkin herhangi bir konuda karar alabilmektedir. Bu da Mahkemenin farklı birimlerinin verilen kararlardan haberdar olması zorunluluğunu getirmektedir.

İkinci olarak norm denetimi yaparken Mahkemenin verdiği kararların sayısı ve çeşidinin bireysel başvuruya göre son derece az olduğu bilinmelidir. Başvuru ve kararların sayısındaki bu artış, verilen kararların gerek Mahkeme çalışanları gerekse diğer muhatapları tarafından bilinir kılınması çabasını gerek kılmıştır.

Anayasa Mahkemesinin yargısal oluşumları kararlarını verirken daha önce kendisinin ve diğer oluşumların verdiği kararları dikkate almak zorundadır. Mahkemenin bu anlamda belki de *en zorlu sınavı içtihadta istikrarın sağlanmasıdır*. Bu zorluğun aşılması her şeyden önce içtihadın bilinebilirliği ile mümkündür. Ancak bu, Mahkemenin daha önceki içtihadını izlemek zorunda olduğu şeklinde anlaşılmalıdır. Bununla beraber eğer Mahkeme daha önceki içtihadını değiştirmek istiyorsa, bunun haklı ve ikna edici gerekçelerini ortaya koymalıdır ki hukuki güvenliğine saygı göstermiş olsun ve inandırıcılığını temin edebilsin.

Bireysel başvurunun muhataplarının da kararları bilmesi ve takibi önemlidir. Mahkemenin yerleşik içtihadını bilen kişiler, başvurularının başarı şansı konusunda belli kanaate sahip olacaklarından başvurularını ona göre formüle edecekler ya da başarı şansı yoksa hiç başvuru yapmayabileceklerdir. Böylece Mahkeme de gereksiz iş yükünden kurtulacaktır.

İçtihadın tanınmasında yaşanabilecek sıkıntıları aşmak ve onun bilinebilirliğinin sağlayacağı yararlar göz önünde bulundurularak Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nde Araştırma ve İctihat Birimine bu yönde bir görev de verilmiştir: *"Genel Kurul, Bölümler ve Komisyonlarca verilen ve içtihat açısından önem arz eden kararları takip ederek, bu konuda Mahkeme birimlerinde görev yapanların bilgilendirilmesi için dokümanlar hazırlamak ve gerekli çalışmaları yapmak."* (md. 26/2ç)

Bu sebeple Anayasa Mahkemesinin Bölümlerinden çıkan kararların herkes tarafından daha kolay bir şekilde bilinebilir kılınması için belli dönemler halinde kararın esaslı noktalarını ön plana çıkartarak anlatan bir

Bülten çıkarılmasının yararlı olacağı düşünülmüştür.

Bültenin elektronik ve basılı şekilde üçer aylık dönemler halinde çıkarılmasının daha uygun olacağı düşünülmüştür. Elinizdeki bültende Bölümler tarafından Mahkeme İctüzüğü'nün 33/3. maddesi çerçevesinde ilke kararını niteliğinde verilen bütün kararlara yer verilmektedir.

Bültende kararların sunumunda yer alan başlıklardan;

"Karar Bilgileri", kararın hangi yargısal oluşum tarafından verildiği, kararın tarihi ve sayısına ilişkin karar künye bilgisidir.

"Sistemik Kavramlar Dizisi", o kararın ilgili olduğu kavramları ön plana çıkartmaktadır. Bu kavramlar anayasada geçen kavramlar olabileceği gibi (hukuk devleti vb.), Mahkemenin kendi içtihadını ile geliştirdiği kavramlar da (hukuk güvenliği, belirlilik ilkesi vb.) olabilir. Ayrıca bu kavramların mutlaka Mahkemenin esas incelemesine ilişkin olmasına da gerek yoktur. Usule ilişkin bir takım kavramların da (başvuru usulü, kişi bakımından yetkisizlik, açıkça dayanaktan yoksunluk vb.) burada yer almasının uygun olacağı düşünülmüştür. Bu kısmın temel amacı, kavramlar üzerinden giderek okuyucunun Mahkemenin belli alandaki içtihadına kolayca erişiminin sağlanmasıdır.

"Kararın Özü" başlığı altında kararın esas itibarıyla ilkesel anlamda ne anlattığı ifade edilmek istenmektedir. Mahkemenin bir hükme varırken hangi ilkeleri ve argümanları kullandığı kısa ve veciz bir şekilde aktarılmaktadır. Başka bir anlatımla başvurudan (iptal, itiraz ya da bireysel başvurudan) bağımsız olarak Mahkemenin bu kararda kullandığı ilkeler ortaya konulmaktadır. Bir önceki başlıkta geçen kavramlar bir anlamda Mahkeme içtihadı ile açılmaktadır.

Eğer karar konusunda daha ayrıntılı bir bilgiye ihtiyaç duyulursa bu durumda *"Kararın özeti"* başlığına bakılması uygun olacaktır. *"Kararın özeti"* şu hususları içermektedir: İlk kısımda objektif bir şekilde hak ihlali iddiasını çevreleyen olay ve olguların özeti yapılmaktadır. Bunun hemen ardından başvurucunun iddiaları ve talebi sıralanmaktadır. İkinci kısımda Mahkemenin somut olay bağlamında ihlal iddialarını değerlendirirken kullanacağı ilkeler ortaya konulmakta ya da hatırlatılmaktadır.

Son kısımda ise Mahkemenin vardığı sonuç kısa gerekçesiyle birlikte aktarılmaktadır. Bültenin elektronik versiyonunda sayfanın en sonunda Genel Kurul ve Bölümlerin kararlarının aslına ulaşılmasını sağlamak amacıyla köprü oluşturulmuş, kararların yayımlandığı internet adresi verilmiştir.

ÖRNEK**Karar Bilgileri:**

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 5/3/2013 tarih ve 2012/74 sayılı kararı.

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Kabul edilemezlik nedenleri

Başvuru yollarının tüketilmemiş olması

Açıklama [A1]: Bültenin arkasında yer alan sistemik kavramlar indeksi yardımı ile hangi kararda hangi konuların ele alındığı gösterilecektir.

Kararın Özeti:

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemelerinde, olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması çerçevesinde giderilememesi durumunda başvurulabilir.

Başvuru konusu işleme karşı idari ve yargısal kanun yollarının tamamı tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı takdirde başvurunun "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Açıklama [A2]: Olaydan bağımsız olarak kararda yer alan ilkeler özetlenecektir.

Kararın Özeti:

Başvurucu, Fırat Üniversitesi Mühendislik Fakültesi İnşaat Mühendisliği Bölümü İkinci Öğretim Programına dikey geçiş kapsamında kayıt yaptırmak için müracaat etmiş ancak kaydı yapılmamıştır. Başvurucu, adı geçen öğretim programına kayıt için yaptığı başvurunun kabul edilmemesine ilişkin işleme karşı idari makamlara başvurmadığı gibi mahkemelerde dava da açmamıştır. Başvurucu, kayıt hakkı kazandığı hâlde yaptığı müracaatın kabul edilmediğini belirterek eğitim ve öğrenim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Açıklama [A3]: 1. paragrafın ilk bölümü objektif olarak olayların özeti.

Açıklama [A4]: 1. paragrafın ikinci bölümü başvurunun taleplerini özetlemektedir.

Anayasa Mahkemesi, bireysel başvurunun, ikincil nitelikte bir kanun yolu olduğunu hatırlatmıştır. Mahkemeye göre esas olan, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un

45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemelerinde, olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulmasıdır. Mahkeme, iddia edilen hak ihlallerinin olağan denetim mekanizmaları ile giderilememesi durumunda bireysel başvuru yoluna başvurulabileceğini belirtmiştir.

Mahkeme, başvuru konusu olayda, olağan kanun yolları tüketilmeden, söz konusu işleme karşı doğrudan bireysel başvuruda bulunulduğunu tespit etmiştir. Bu sebeple Mahkeme, “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna oy birliği ile karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Açıklama [A5]: Mahkemenin olaya ilişkin değerlendirmeleri ve kararının gerekçesi bu bölümde yer almaktadır.

Açıklama [A6]: Kararın sonucu

Açıklama [A7]: Kararın tamamına bu ibare tıklanarak ulaşılacaktır.

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM KARARLARI

İkinci Bölümün 2/7/2013 tarih ve 2012/338 sayılı kararı	10
İkinci Bölümün 17/9/2013 tarih ve 2012/1334 sayılı kararı	13
Birinci Bölümün 17/9/2013 tarih ve 2013/1205 sayılı kararı	16
İkinci Bölümün 18/9/2013 tarih ve 2013/1586 sayılı kararı	20
İkinci Bölümün 17/9/2013 tarih ve 2012/752 sayılı kararı	22
Birinci Bölümün 18/9/2013 tarih ve 2012/969 sayılı kararı	26
Birinci Bölümün 18/9/2013 tarih ve 2012/1017 sayılı kararı	28
İkinci Bölümün 18/9/2013 tarih ve 2013/1936 sayılı kararı	30
İkinci Bölümün 17/9/2013 tarih ve 2012/12 sayılı kararı	32
Birinci Bölümün 2/7/2013 tarih ve 2012/13 sayılı kararı	34
Birinci Bölümün 17/9/2013 tarih ve 2012/367 sayılı kararı	37
İkinci Bölümün 2/7/2013 tarih ve 2012/726 sayılı kararı	39
İkinci Bölümün 17/9/2013 tarih ve 2013/1130 sayılı kararı	41
Birinci Bölümün 17/9/2013 tarih ve 2013/1484 sayılı kararı	42
İkinci Bölümün 17/9/2013 tarih ve 2013/2470 sayılı kararı	44
İkinci Bölümün 18/9/2013 tarih ve 2013/3351 sayılı kararı	45
Birinci Bölümün 2/7/2013 tarih ve 2012/239 sayılı kararı	48
İkinci Bölümün 2/7/2013 tarih ve 2012/521 sayılı kararı	51
İkinci Bölümün 2/7/2013 tarih ve 2012/1137 sayılı kararı	54
İkinci Bölümün 17/9/2013 tarih ve 2012/1181 sayılı kararı	57

BÖLÜM

KARARLARI

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 2/7/2013 tarih ve 2012/338 sayılı kararı.

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Kabul edilemezlik nedenleri

Açıkça dayanaktan yoksunluk

Başvuru yollarının tüketilmemiş olması

Etkili başvuru yolu

Kişi hürriyeti ve güvenliği

Kanuni tutukluluk süresi

Tutuklulukta makul süre

Bir suç isnadına bağlı olarak tutulma

CMK 141. maddesi

Kararın Özü:

Tüketilmesi gereken başvuru yollarının ulaşılabilir olma yanında, telafi kabiliyetini haiz olmaları ve tüketildiklerinde başvurucunun şikâyetlerini gidermede makul başarı şansı tanınmaları gerekmektedir. Mevzuatta bu yollara yer verilmesi yeterli olmayıp, bunların uygulamada da etkili oldukları gösterilmeli ya da en azından etkili olmadıkları kanıtlanmamış olmalıdır.

İlk derece mahkemesinin mahkûmiyet kararıyla, sanığın tutulması "bir suç isnadına bağlı tutma" olma kapsamında çıkararak "ilk derece mahkemesince verilen hükme bağlı tutma"ya dönüştüğünden mahkûmiyet kararından sonra geçen süreler tutukluluk süresinin hesabında dikkate alınmaz.

Tutuklama süresinin makul olmadığını şikâyet eden başvuruculardan tutukluluk hâli sona ermiş olanların, tutukluluk hâli devam edenlerden farklı olarak, ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini sağlayabilecek bir hukuk yolu mevcut ise bunu tüketmeleri gerekir.

Kararın Özeti:

Başvurucu uyuşturucu madde ticareti yapmak suçlamasıyla 12/6/2007 tarihinde gözaltına alınmış, 15/6/2007 tarihinde mahkemece sorgusu yapılarak tutuklanmış, daha sonra hakkında kamu davası açılmış ve yapılan yargılama sonucu mahkûm olmuş, verilen karar temyiz üzerine Yargıtayca bozulmuş, bozma sonrası yapılan yargılama sonucu 6/3/2012 tarihinde hapis ve adli para cezasıyla cezalandırılmış ve tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiş, 5 yılın üzerinde tutuklu kaldığı gerekçesiyle yapılan tahliye talebi Yargıtayca 5/10/2012 tarihinde reddedilmiş, anılan karara karşı yapılan itiraz Yargıtayın başka bir dairesince kabul edilmemiş, bireysel başvuru yapıldıktan sonra mahkûmiyet hükmü onanarak 29/11/2012 tarihinde kesinleşmiştir. Başvurucu, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren işlerle ilgili olarak öngörülen azami beş yıllık tutukluluk süresini doldurmasına rağmen tahliye edilmemesi nedeniyle özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Başvuru Yollarının Tüketilmesi (Etkili Başvuru Yolu-CMK 141. Madde) Yönünden

Adalet Bakanlığı (Bakanlık), başvurucunun derece mahkemelerine başvurarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ve aynı Kanun'un 142. maddesi uyarınca tazminat davası açması gerektiğini, bir Yargıtay kararına atıfla bu yola, devam etmekte olan davalar yönünden de başvurulabileceğini, bu nedenle başvuru yollarının tüketilmemiş olduğunu ileri sürülmüştür. Başvurucu, buna karşı herhangi bir beyanda bulunmamıştır.

Mahkeme, tüketilmesi gereken başvuru yollarının ulaşılabilir olmanın yanında, telafi kabiliyetini haiz olmaları ve tüketildiklerinde başvurucunun şikâyetlerini gidermede makul başarı şansı tanınmaları gerektiğini, dolayısıyla mevzuatta bu yollara yer verilmesinin yeterli olmadığını, uygulamada da etkili olduklarının gösterilmesi ya da en azından etkili olmadıklarının kanıtlanmamış olması gerektiğini vurgulamıştır. Mahkeme somut olayda, CMK'nın 141. maddesinde belirtilen yolun, hüküm kesinleşmeden önce tutuklamanın hukukiliği ve tutukluluğun makul süreyi aştığı şikâyetleri açısından etkili olduğuna yönelik uygulamada bir örnek bulunmadığını dikkate alarak anılan yolun etkililiği iddiasının kabul edilemez olduğu sonucuna varmıştır.

Kişi Hürriyeti ve Güvenliği (Kanuni Tutukluluk Süresi) Yönünden

Adalet Bakanlığı, temyiz aşamasında geçen sürenin tutukluluk süresinin hesabında dikkate alınamayacağını, ilk derece mahkemesi önündeki yargılama sürecinde beş 5 yıllık azami sürenin aşılmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu, 5271 sayılı Kanun'a göre tutukluluğun hükmün kesinleşmesine kadar devam eden süreyi ifade ettiğini, kişi hak ve özgürlüklerini koruyan normların kişiler aleyhine yorumlanamayacağını belirtmiş, temyizde geçen sürenin tutuklulukta geçen süreye dâhil edilmesi gerektiğini beyan etmiştir.

Mahkeme, tutukluluk süresinin hesabında ilk derece mahkemesi önünde yargılama aşamasında geçen sürelerin dikkate alınması gerektiğini, kişinin yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm edilmesi hâlinde, hukuki durumunun "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıktığını, tutmanın nedenin ilk derece mahkemesince verilen hükme bağlı olarak tutmaya dönüştüğünü belirtmiştir. Mahkeme somut olayda temyiz aşamasında geçen süreler hariç başvurunun tutuklu kaldığı sürenin toplam 3 yıl 2 ay 18 gün olduğunu, 5271 Kanun'da öngörülen 5 yıllık azami süreyi aşmadığını tespit etmiş, başvurunun bu bölümünün açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Kişi Hürriyeti ve Güvenliği (Tutukluluk Süresinin Makul Olmadığı) Yönünden:

Mahkeme, tutukluluk hâli sona erdikten sonra tutuklama süresinin makul olmadığını iddia eden bir başvurunun, devam eden tutukluluk hâlinde farklı olarak, iddia edilen ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini sağlayabilecek bir hukuk yolu mevcut ise bunu tüketmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Mahkeme somut olayda dava derdestken bireysel başvuruda bulunmuş olmasına karşılık, sonradan mahkûmiyet kararının onanarak kesinleştiğini, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde, makul sürede hakkında hüküm verilmeyen bir tutuklu için tazminat talebinde bulunabilme imkânının tanınmış olduğunu, bu yolun yolu başvurunun şikâyetleri açısından erişilebilir ve elverişli bir çözüm olanağı ve makul ölçüde bir başarı olanağı sunduğunu tespit etmiştir. Mahkeme, başvurunun öncelikle bu yola başvurmamasının bireysel başvuru yolunun ikincilliği ilkesinin gereği olduğuna vurgu yaparak başvurunun bu kısmının

başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 17/9/2013 tarih ve 2012/1334 sayılı kararı.

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Kabul edilemezlik nedenleri

Açıkça dayanaktan yoksunluk

Konu bakımından yetkisizlik

Eğitim hakkı

Negatif ve pozitif yükümlülükler

İki dereceli yargılanma hakkı

Adil yargılanma hakkı

Bağımsız ve tarafsız mahkeme

AYİM

Kararın Özü:

Eğitim hakkı, kamu ve özel eğitim kurumlarını kapsadığı gibi eğitimin; ilk, orta ve yüksek öğrenim seviyelerini de kapsar. Anılan hak, kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellemeye negatif ödevini yüklemekle birlikte ilköğretim dışında devlete tüm bireylere eğitim ve öğrenim, özellikle de lisansüstü eğitim sağlama şeklinde pozitif bir ödev yüklememektedir. Bu nedenle kamu kurumlarının her personeline yüksek lisans ya da doktora eğitimi amacıyla ücretli izin verme yükümlülüğü bulunmamakta olup kurumlar anılan hususta takdir yetkisine sahiptir.

AYİM'de görev yapan askeri hâkimlerin atanma ve çalışma usulleri ile disiplin

işleri hâkim bağımsızlığını güvence altına alacak şekilde Anayasa ve ilgili Kanun'da düzenlenmiştir. Nihai atama yetkisi Cumhurbaşkanı'na ait olduğundan AYİM'e üye olarak atanan "sınıf subayları"nın salt Genelkurmay Başkanlığı'na önerilen üç aday arasından seçilmesi ise bağımsızlığı zedelemeyiz. Sınıf subayları, bu şekilde atandıktan sonra hâkim üyeler gibi, görevlerini yerine getirirken dış müdahaleye karşı anayasal güvence altına alınmışlardır. Diğer taraftan benzer nitelikte olan davalara ilişkin genel idari yargı yerleri ile AYİM arasındaki içtihat farklılığı bağımsızlığın zedelendiğine gerekçe gösterilemez.

İki dereceli yargılanma hakkı, Anayasa ile AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerde güvence altına alınmadığından, bireysel başvuru konu olmaz.

Kararın Özeti:

Başvurucu, Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde gıda mühendisi statüsünde sivil memur olarak görev yapmakta iken, TODAİE'nin açmış olduğu bir yüksek lisans programına katılmaya hak kazanmış, Jandarma Genel Komutanlığı, "2011 yılı Yurt İçi ve Yurt Dışı Mesleki Gelişim Planı içerisinde TODAİE'nin yer almaması" nedeniyle başvurucuya programa devam edebilmesi için gerekli ücretli izni vermemiş, başvurucunun, bu işlemin iptali için açtığı dava AYİM tarafından reddedilmiştir. Başvurucu, yüksek lisans programına katılmasına izin verilmemesinin eğitim hakkını, AYİM'de görev yapan özellikle hâkim sınıfından olmayan üyelerin tümüyle idareye bağlı olması, atamalarında ve seçimlerinde büyük ölçüde idarenin ve ordunun müdahalesinin bulunması nedeniyle bağımsız ve tarafsız bir mahkemede yargılanmamasının ve AYİM kararlarının temyiz edilememesinin, karar düzeltme talebinin aynı dairece incelenmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür ve yeniden yargılama yapılmak suretiyle eğitim hakkının iade edilmesini ve giderlerinin ödenmesini talep etmiştir.

Eğitim Hakkı Yönünden:

Mahkeme, eğitim hakkının, kamu ve özel eğitim kurumlarını kapsadığı gibi eğitimin; ilk, orta ve yüksek öğrenim seviyelerini de kapsadığını vurgulamıştır. Mahkeme, Anayasa'da yer alan eğitim ve öğrenim hakkının, kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellemeye negatif ödevini yüklemekle birlikte ilköğretim dışında devlete tüm bireylere eğitim ve öğrenim, özellikle de lisansüstü eğitim sağlama şeklinde pozitif bir ödev yüklediğini, bu kapsamda kamu kurumlarının her personeline yüksek lisans ya da doktora eğitimi amacıyla ücretli izin verme yükümlülüğü bulunmadığını, bu konuda takdir yetkisine sahip olduklarını belirtmiştir.

Mahkeme, başvuru konusu kararın doğrudan eğitim hakkıyla ilgili değil, başvurucuya ücretli izin verilmesi talebinin reddedilmesiyle ilgili olduğunu dikkate alarak, başvurucunun eğitim hakkına kamu gücü kullanılarak doğrudan bir müdahalede bulunulmadığı, başvurucunun eğitim hakkının başvurucuya ücretli izin verilmemesi işleminden dolayı olarak etkilendiği sonucuna varmış, başvurunun bu bölümünün “açıkça dayanaktan yoksun” olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Adil Yargılanma Hakkı (Bağımsız ve Tarafsız Mahkeme-AYİM) Yönünden:

Mahkeme, AYİM'in oluşumu, statüsü ve görevleri ile askeri hâkimlerin bağımsızlıklarının Anayasa ve ilgili Kanun'da hüküm altına alındığını, atanma ve çalışma usulleri yönünden, askeri hâkimlerin bağımsızlıklarını zedeleyecek bir hususun olmadığını, kararlarından dolayı idareye hesap verme durumunda bulunmadıklarını, disipline ilişkin konuların AYİM Yüksek Disiplin Kurulunca incelenip karara bağlandığını tespit etmiş, nihai atama yetkisi Cumhurbaşkanı'na ait olduğundan AYİM'e üye olarak atanan “sınıf subayları”nın salt Genelkurmay Başkanlığınca önerilen üç aday arasından seçilmelerinin bunların bağımsızlığını zedelemeyeceğini, bunların atandıktan sonra hâkim üyeler gibi görevlerini yerine getirirken dış müdahaleye karşı anayasal güvence altında olduklarını vurgulamıştır.

Mahkeme, başvurucunun iddiasıyla benzer nitelikte olan davaların genel idari yargı yerlerinde kabul edilmesine rağmen AYİM'de reddedilmesi şeklindeki içtihat farklılığının bağımsızlığın zedelendiğine gerekçe olarak gösterilemeyeceğini belirtmiştir. Mahkeme, bir ihlalin bulunmadığının açık olduğunu gerekçe göstererek başvurunun bu bölümünün “açıkça dayanaktan yoksun” olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

İki Dereceli Yargılanma Hakkı Yönünden:

Mahkeme, bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerektiğini hatırlatmıştır.

Mahkeme, AYİM nezdinde temyiz, diğer bir ifadeyle iki dereceli yargılanma hakkının, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve

özgürlüklerden olmadığı gibi, AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerden herhangi birinin kapsamına da girmediğini belirterek başvurunun bu bölümünün "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 17/9/2013 tarih ve 2013/1205 sayılı kararı.

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Kabul edilemezlik nedenleri

Başvuru yollarının tüketilmemiş olması

Dava konusu yapılmamış şikâyetler

Açıkça dayanaktan yoksunluk

Temyiz mercii şikayeti

Bir ihlalin olmadığı açık olduğu şikâyetler

Konu bakımından yetkisizlik

Adil yargılanma hakkı

Gerekçeli karar hakkı

Mülkiyet hakkı

Mülk kavramı

Meşru beklenti

Kamulaştırma

Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması

Konut dokunulmazlığı

Kararın Özü:

Bireysel başvuruda yer verilen şikâyetlerin öncelikle yetkili ve görevli derece mahkemeleri önünde dile getirilmesi, bu şikâyetlere ilişkin açılmış davalar var ise ilgili kanun yollarının tüketilmesinin beklenmesi gerekir.

Bir mülkün gelecekteki değer artışı Anayasa'da korunan mülkiyet kavramı içine girmez. Gelecekte elde edilecek bir kazanç elde edilmediği veya bu kazanca yönelik icrası mümkün bir iddia (talep-alacak) mevcut olmadığı sürece bir mülk olarak değerlendirilemez.

Kamulaştırma yoluyla yapılan müdahalelerde, öncelikle mülkiyet hakkına bir müdahale olup olmadığı tespit edilir. Müdahale olduğu kanaatine varıldıktan sonra, bunun yasal olup olmadığı ve meşru bir amaç taşıyıp taşımadığı, kamu yararı ile bireyin hakkı arasında adil dengenin gözetilip gözetilmediği hususlarında test yapılması gerekir.

Anayasa'nın 63. maddesinde, kültür ve tabiat varlıklarının korunması devlete bir ödev olarak yüklenmiş olup bireysel bir hak olarak düzenlenmemiştir. AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerden herhangi birinde de kültür ve tabiat varlıklarının korunması hakkı yer almamaktadır. Dolayısıyla anılan husus, Mahkemenin konu bakımından yetkisi dışındadır.

Kararın Özeti:

Başvurucuya ait taşınmazın da içinde bulunduğu semt, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 1993 yılında kentsel sit alanı olarak ilan edilmiş ve bu alandaki koruma çalışmalarının çerçevesi, yapılacak koruma amaçlı imar planına bağlanmış; bu semtte başvurucuya ait taşınmazın da içinde bulunduğu bir alan 20/2/2006 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile "yenileme alanı" olarak belirlenmiş; belediye meclisi tarafından kabul edilen usul ve esaslar çerçevesinde gerçekleştirilen ihaleyle bahsedilen alanda restorasyon faaliyetine başlanmış; belediye başkanlığı başvurucunun taşınmazıyla ilgili olarak acele kamulaştırma kararı olarak kıymet takdiri yaptırmış ve satın alma talebini başvurucuya tebliğ ederek uzlaşmak istemiş, başvurucunun uzlaşmaya cevap vermemesi üzerine hukuk mahkemesinde kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davası açmış; bu dava devam ederken başvurucu idari yargıda kamulaştırma kararının iptali istemiyle dava açmış ve aleyhine açılmış olan hukuk davasında idari davanın bekletici mesele yapılmasını talep etmiş, ancak talep kabul edilmemiş; hukuk davasına bakan mahkeme, keşif yapıp bilirkişi görevlendirerek taşınmazın bedelini tespit ettirmiş, tarafların itirazı üzerine ikinci bir bilirkişi ye aynı hususta tespit yaptırmış, daha sonra her iki bilirkişiye taşınmazın tarihi eser niteliğini

dikkate alarak ek rapor hazırlatmış; hukuk mahkemesi, yargılama sonucunda tapu kaydı, çaplı kroki, kamulaştırma evrakları, emsal tapu kayıtları, keşif ve bilirkişi raporları ile binanın yıpranma payını değerlendirerek kamulaştırma bedelini 108.257,57 TL olarak belirlemiş ve taşınmazın belediye adına tesciline hükmetmiş; başvuru ve idarenin temyizi üzerine yapılan inceleme sonucu karar, Yargıtayca onanmış, karar düzeltme talebi ise reddedilmiştir.

Başvurucu, belediyece yenileme faaliyetleri kapsamında yapılan ihalenin gizli tutulduğunu, mülk sahiplerinin sürece dâhil edilmediğini, hukuka aykırı biçimde alınan acele kamulaştırma kararıyla kamulaştırılan taşınmazının kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil istemiyle açılan davada verilen kararda kamulaştırma bedelinin düşük tespit edildiğini, bilirkişi raporlarında yenileme projesinin görmezden geldiğini, önerdiği emsallerin değerlendirmeye alınmadığını, yıpranma paylarının olması gerekenden yüksek belirlendiğini, kamulaştırma işleminin iptali talebiyle açtığı idari davanın bekletici mesele yapılmadığını, mahkeme kararlarının gerekçesiz olduğunu ve kamulaştırma nedeniyle mülkiyetini kullanamadığını belirterek adil yargılanma, mülkiyet ve konut dokunulmazlığı hakları ile Anayasa'nın 63. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür, maddi ve manevi tazminat ile yargılama giderlerinin ödenmesini talep etmiştir.

Başvuru Yollarının Tüketilmesi (Dava Konusu Yapılmayan veya Davası Görülmekte Olan Şikâyetler) Yönünden

Mahkeme, başvuru kişinin kendi taşınmazının da bulunduğu bölgede uygulanan projeyle ilgili şikâyetlerini öncelikle yetkili ve görevli ilk derece mahkemeleri önünde dile getirmediğini, kamulaştırma kararının iptali istemiyle idari yargıda açtığı davanın ise devam ettiğini dikkate alarak başvurunun bu bölümünün, "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Açıkça Dayanaktan Yoksunluk (Kanun Yolu Şikâyeti) Yönünden

Mahkeme, bir mülkün gelecekteki değer artışının Anayasa'da korunan mülkiyet kavramı içine girmediğini, gelecekte elde edilecek bir kazancın elde edilmediği veya bu kazançla yönelik icrası mümkün bir iddia (talep-alacak) mevcut olmadığı sürece bir mülk olarak değerlendirilemeyeceğini vurgulamıştır. Bu hususu dikkate alan Mahkeme, somut olayda başvuru kişinin mülkiyet hakkının ihlaline ilişkin şikâyetinin özünde mahkeme kararının sonucuna ilişkin adil yargılanma hakkı şikâyetine bağlı bir şikâyet olduğunu belirtmiş, mülkiyet hakkı açısından ayrıca inceleme yapılmasına gerek

görmemiştir.

Mahkeme, kamulaştırma bedelinin tespitine ilişkin şikâyetlerin kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, bu hususta derece mahkemesi kararlarının bariz bir şekilde keyfilik de içermediği kanaatine vararak, başvurunun bu bölümünün “açıkça dayanaktan yoksun” olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Adil Yargılanma Hakkı (Gerekçeli Karar Hakkı) Yönünden:

Mahkeme, ilk derece mahkemesi kararının gerekçesinde, taşınmazın imar durumu, vergi beyanları ve emsal taşınmazların birim fiyatlarının getirildiği, taşınmazda bilirkişi heyetiyle keşif yapıldığı ve bilirkişinin değer tespiti yaptığı, itiraz üzerine ikinci bilirkişi görevlendirildiği ve ikinci keşfin yapıldığını, taşınmazın tarihi eser niteliği dikkate alınarak bilirkişilerden ek rapor alındığı ve bedel tespitinin buna göre yapıldığı hususlarına ilişkin açıklamayı; Yargıtay kararında ise “Kamulaştırılan taşınmaz mal ile emsalin üstün ve eksik yönleri belirlenip kıyaslaması yapılarak zeminine, resmi birim fiyatları esas alınıp, yıpranma payı da düşülerek binaya değer biçilmesinde ve tespit edilen bedelin bloke ettirilerek hükmün kesinleşmesi beklenmeden davalı tarafa ödenmesine karar verilmesinde bir isabetsizlik görülmediği” şeklindeki gerekçeyi yeterli görmüş, bir ihlalin olmadığını açık olduğu kanaatine varmış ve başvurunun bu bölümünün “açıkça dayanaktan yoksun” olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Konut Dokunulmazlığı Hakkı Yönünden:

Mahkeme, başvurunun konut olarak kullandığı taşınmazdan tahliye edilmesinin, yapılan kamulaştırma işleminin doğal bir sonucu olduğunu belirtmiş, kamulaştırma faaliyeti ve tahliye işleminin başvurunun mülkiyetine ve konut dokunulmazlığına bir müdahale olduğu kanaatine vararak bu müdahalenin ihlal teşkil edip etmediğini incelemeye geçmiştir.

Mahkeme bu inceleme kapsamında, kamulaştırma yoluyla yapılan müdahalenin kanuna dayalı olarak, kültür ve tabiat varlıklarını koruma meşru amacıyla yapıldığını tespit etmiş, başvurucuya mahkeme kararıyla ve usulüne uygun olarak belirlenmiş kamulaştırma bedeli ödenmiş olduğunu dikkate alarak kamu yararı ile başvurunun mülkiyet hakkı arasında makul dengenin korunmuş olduğu sonucuna varmıştır.

Mahkeme, bu nitelikteki kamulaştırma işlemi sonrasında başvuru konut olarak kullandığı taşınmazın mülkiyetiyle birlikte kullanma hakkının da belediyeye geçmesi nedeniyle başvuru konut taşınmazdan tahliye edilmesinin, yapılan işlemin beklenmesi gereken doğal sonucu olduğunu belirtmiş, konut dokunulmazlığı hakkına yönelik bir ihlalin olmadığını gerekçe göstererek başvuru konutunun bu bölümünün “açıkça dayanaktan yoksun” olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Tarih, Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması Yönünden:

Mahkeme, bireysel başvuru konutunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerektiğini hatırlatmıştır.

Mahkeme, Anayasa’nın 63. maddesinde, kültür ve tabiat varlıklarının korunmasının devlete bir ödev olarak yüklenmiş olduğunu, bireysel bir hakkın düzenlenmediğini, AİHS ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokollerden herhangi birinde de kültür ve tabiat varlıklarının korunması hakkının yer almadığını belirterek başvuru konutunun bu bölümünün konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 18/9/2013 tarih ve 2013/1586 sayılı kararı.

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Kabul edilemezlik nedenleri

Açıkça dayanaktan yoksun olması

Temyiz mercii şikayeti

İçtihat farklılıkları

Adil yargılanma hakkı

Tabi hâkim güvencesi

Kararın Özü:

İçtihat farklılıkları tek başına adil yargılanma hakkının ihlaline neden olmaz.

Kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular bireysel başvuruda ele alınamaz.

Kanuni hâkim güvencesi ilkesi, yargılamanın hangi mahkemede yapılacağıının önceden belirlenmiş olmasını ifade eder. Ancak yargı yerleri arasındaki görev uyuşmazlıkları üzerine uyuşmazlığı çözecek bir yargı yerinin hangisi olduğunun belirlenmesi bu ilkeye aykırı değildir. Çünkü belirlenen yargı yeri uyuşmazlıktan sonra değil önce kurulmuştur.

Kararın Özeti:

Taşınmazının imar planında spor alanı olarak ayrılması üzerine başvuru hukuk mahkemesine dava açmış, davalı belediye başkanlığının istemi üzerine Danıştay Başsavcılığı tarafından çıkarılan olumlu görev uyuşmazlığını çözen Uyuşmazlık Mahkemesi, davanın imar planı ve imar uygulaması sonucunda uğranılan zararın tazminine yönelik tam yargı davası olarak nitelendirilmesi gerektiği kanaatiyle davanın çözümünde idari yargının görevli olduğuna karar vermiştir. Başvurucu, mülkiyet hakkı ve adil yargılanma hakkı ile eşitlik ve kanuni hâkim güvencesi ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür, yargılamanın yenilenmesini talep etmiştir.

Adil Yargılanma Hakkı İddiası:

Mahkeme, başvuru kanuni hâkim güvencesi dışındaki şikâyetlerinin tamamını adil yargılanma hakkı kapsamında ele almış, bu şikâyetlerin özünün Uyuşmazlık Mahkemesi tarafından hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğunu belirtmiş, benzer konularda aynı derecedeki yargı mercileri arasındaki içtihat farklılıklarının tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceğini hatırlatmıştır.

Mahkeme, başvuru kanuni hâkim güvencesi dışındaki şikâyetlerinin kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğunu, Uyuşmazlık Mahkemesi kararının bariz bir şekilde

keyfilik de içermediğini dikkate alarak başvurunun bu bölümünün açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Kanuni Hâkim Güvencesi İlkesinin İhlal Edildiği İddiası:

Mahkeme, kanuni hâkim güvencesi ilkesinin, olayın niteliğine göre, yargılamanın hangi mahkemede yapılacağına önceden belirlenmiş olmasını ifade ettiğini, yargılamanın, tabii hâkimi dışında başka bir hâkim tarafından yapılamayacağını vurgulamıştır.

Mahkeme, somut olayda, davanın esasını çözecek mahkemenin, Uyuşmazlık Mahkemesi kararından veya ihtilafın doğmasından sonra kurulan bir mahkeme olmadığını, dolayısıyla kanuni hâkim güvencesi açısından sorun bulunmadığının açık olduğunu belirtmiş, başvurunun bu bölümünün açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 17/9/2013 tarih ve 2012/752 sayılı kararı.

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Kabul edilemezlik nedenleri

Başvuru yollarının tüketilmemesi

Yaşam hakkı

Ölen kişinin yakınlarının başvurusu

Devletin negatif yükümlülükleri

Devletin pozitif yükümlülükleri

İhmal suretiyle ölüm olayı

Kararın Özü:

Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkının kapsamında, devletin, negatif bir yükümlülük olarak, yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bunun yanı sıra devletin, pozitif bir yükümlülük olarak, yine yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların, gerek diğer bireylerin, gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü söz konusudur, devlet, bireyin maddi ve manevi varlığını her türlü tehlikeden, tehditten ve şiddetten korumakla yükümlüdür.

Kural olarak yaşam hakkının ihlal edildiği durumlarda etkili koruma sistemi ceza davası açılması ve sorumluların cezalandırılmasıdır. Ancak ihmal nedeniyle meydana gelen ölüm olaylarına ilişkin davalar açısından farklı bir yaklaşımın benimsenmesi gerekir; buna göre, yaşam hakkının veya fiziksel bütünlüğün ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise, "etkili bir yargısal sistem kurma" yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez, mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir. Bununla birlikte ihmal suretiyle meydana gelen ölüm olaylarında devlet görevlilerinin ya da kurumlarının bu konuda muhakeme hatasını veya dikkatsizliği aşan bir ihmali olduğu, yani olası sonuçların farkında olmalarına rağmen söz konusu makamların kendilerine verilen yetkileri göz ardı ederek tehlikeli bir faaliyet nedeniyle oluşan riskleri bertaraf etmek için gerekli ve yeterli önlemleri almadığı durumlarda, bireyler kendi inisiyatifleriyle ne gibi hukuk yollarına başvurmuş olursa olsun, insanların hayatının tehlikeye girmesine neden olan kişiler aleyhine hiçbir suçlamada bulunulmaması ya da bu kişilerin yargılanmaması 17. maddenin ihlaline neden olabilir.

Kararın Özeti:

23/10/2011 tarihinde Van ilinde 7,2 şiddetinde bir deprem meydana gelmiş, depremden sonra artçı sarsıntılar devam etmiş ve 9/11/2011 tarihinde 5,6 şiddetinde ikinci bir deprem gerçekleşmiştir. İkinci depremde Van il merkezinde bulunan bir otel binasının çökmesi sonucu başvuruçuların yakını Selman KERİMOĞLU (S.K.) da dâhil olmak üzere otelde kalmakta olan 24 kişi hayatını kaybetmiştir. Olayın ardından Van Cumhuriyet Başsavcılığı resen soruşturma başlatmıştır. Soruşturma sonucunda, otel işletmecisi hakkında bilinçli taksirle birden fazla kişinin ölümüne neden olma suçundan Van Ağır

Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmasına, vefat eden yapı sahibi ve diğer şüpheliler hakkında kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına ve Van Valisi ile Afet ve Acil İşler Daire Başkanlığı (AFAD) görevlileri hakkında 2/12/1999 tarih ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un 3. ve 12. maddeleri gereği görevsizlik kararı verilerek soruşturma dosyasının Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar verilmiştir. Başvurucular, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının şikâyetin işleme konulmaması kararının kendilerine tebliğinden itibaren süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

Başvurucular, Van Valisi ve AFAD görevlilerinin mevzuatta kendilerine yüklenen görevleri yerine getirmemek suretiyle görevi kötüye kullandıklarını, otelde hasar tespitinin yapılmadığını, hasara rağmen otele girişin yasaklanmadığını ve taksirle ölüme sebep olduklarını belirterek Anayasa'nın 17. maddesinde tanımlanan yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucular ikinci olarak, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca somut bilgi ve belge bulunmaması gerekçesiyle verilen şikâyetin işleme konulmaması kararına karşı ceza soruşturması yapılabilmesi için başvurabilecekleri herhangi bir makamın bulunmadığını belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Mahkeme, öncelikle yaşam hakkının doğal niteliği gereği, yaşamını kaybeden kişiler açısından bu hakka yönelik bir başvurunun ancak yaşanan ölüm olayı nedeniyle mağdur olan ölen kişilerin yakınları tarafından yapılabileceğini, bu bağlamda ölen kişinin eşi, çocukları ve kardeşlerinin başvuru ehliyetinin olduğunu belirterek kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakkının, birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklarından olduğunu ve bu doğrultuda yaşam ve vücut bütünlüğü üzerindeki temel hakkın, devlete pozitif ve negatif yükümlülük yüklediğini ifade etmiştir.

Mahkeme, Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkının kapsamında, devletin, negatif bir yükümlülük olarak, yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme yükümlülüğü bulunduğunu, bunun yanı sıra devletin, pozitif bir yükümlülük olarak, yine yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların, gerek diğer bireylerin, gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü altında olduğunu, devletin, bireyin maddi ve manevi varlığını her türlü tehlikeden, tehditten ve şiddetten korumakla yükümlü olduğunu belirtmiştir.

Ayrıca devletin yaşam hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüklerin bir de usuli yönü bulunduğunu, bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devletin, doğal olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmi bir soruşturma yürütmek durumunda olduğunu, bu tarz bir soruşturmanın temel amacının, yaşam hakkını koruyan hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve kamu görevlilerinin ya da kurumlarının karıştığı olaylarda, bunların sorumlulukları altında meydana gelen ölümler için hesap vermelerini sağlamak olduğunu belirtmiştir.

Mahkeme, usul yükümlülüğünün bir olayda gerektirdiği soruşturma türünün, yaşam hakkının esasına ilişkin yükümlülüklerin cezai bir yaptırım gerektirip gerektirmediğine bağlı olarak tespitinin gerektiğini, kasten ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm olaylarına ilişkin davalarda Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin, ölümcül saldırı durumunda sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğünün bulunduğunu, bu tür olaylarda, yürütülen idari ve hukuki soruşturmalar ve davalar sonucunda sadece tazminat ödenmesinin, yaşam hakkı ihlalini gidermek ve mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca yürütülecek ceza soruşturmalarının sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olması gerektiğini, bu soruşturmaların teoride olduğu gibi pratikte de hesap verilebilirliği sağlamak için soruşturmanın veya sonuçlarının kamu denetimine açık olmasının zorunlu olduğunu ve buna ilaveten her olayda, ölen kişinin yakınlarının meşru menfaatlerini korumak için bu sürece gerekli olduğu ölçüde katılmalarının sağlanmasının gereklilik olduğunu belirtmiştir.

Bununla birlikte Mahkeme, ihmal nedeniyle meydana gelen ölüm olaylarına ilişkin davalar açısından farklı bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiğini; buna göre, yaşam hakkının veya fiziksel bütünlüğün ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise, "*etkili bir yargısal sistem kurma*" yönündeki pozitif yükümlülüğün her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmediğini, mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olmasının yeterli olabileceğini ifade etmiştir. Ancak ihmal suretiyle meydana gelen ölüm olaylarında devlet görevlilerinin ya da kurumlarının bu konuda muhakeme hatasını veya dikkatsizliği aşan bir ihmali olduğu, yani olası sonuçların farkında olmalarına rağmen söz konusu makamların kendilerine verilen yetkileri göz ardı ederek tehlikeli bir faaliyet nedeniyle oluşan riskleri bertaraf etmek için gerekli ve yeterli önlemleri almadığı durumlarda, bireylerin kendi inisiyatifleriyle ne gibi hukuk yollarına başvurmuş olursa

olsun, insanların hayatının tehlikeye girmesine neden olan kişiler aleyhine hiçbir suçlamada bulunulmamasının ya da bu kişilerin yargılanmamasının 17. maddenin ihlaline neden olabileceğini belirtmiştir.

Mahkeme başvuru konusu olayda, etkili ve caydırıcı bir ceza soruşturması yürütülmediği anlaşıldığından Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen YAŞAM HAKKININ USULİ BOYUTUNUN İHLAL EDİLDİĞİ sonucuna varmıştır.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 18/9/2013 tarih ve 2012/969 sayılı kararı.

Sistemantik Kavramlar Dizisi:

Kabul edilemezlik nedenleri

Açıkça dayanaktan yoksunluk

İşkence ve eziyet yasağı

Devletin pozitif yükümlülüğü

Etkin soruşturma yapılması

Asgari eşiğin aşılması

Etkili başvuru hakkı (Temel hak ve hürriyetlerin korunması)

Kararın Özü:

Bir eylemin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için minimum bir ağırlık düzeyine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşiğin aşılp aşılmadığının belirlenmesinde her olayın somut özellikleri dikkate alınarak bir değerlendirme yapılır. Bu bağlamda muamelenin süresi, fiziksel ve manevi etkileri ile

mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır

Anayasa'nın 40. maddesi ile amaçlanan, sadece ispatlanmış bir hak ihlalinin tazmini ya da giderilmesi değil, savunulabilir düzeydeki bu tür ihlal iddialarını karara bağlayacak mekanizmaların bulunması ve iyi işlemesidir. Aynı zamanda 40. maddenin gerekçesinde "ihlalin resmi görevliler tarafından görevlerinin ifası sırasında yapılmış olması görevli için bir mazeret sebebi teşkil etmez" şeklinde geçen ifadeler ile de devlet ya da devlet görevlilerinin anayasal bir hakkın ihlali bakımından dokunulmaz olmadığı vurgulanmıştır.

Kararın Özeti:

Başvurucu bir hükümlüdür ve 18/8/2012 tarihinde, bir infaz koruma memurunun kendisine karşı kasten yaralama suçuna teşebbüs ettiği ve hakaret suçunu işlediği yönündeki şikayeti üzerine, hem idare hem de savcılık tarafından infaz koruma memuru hakkında idari ve adli soruşturma başlatılmıştır. Yapılan yargılama sonucunda infaz koruma memuru hakkında hapis ve para cezasına hükmedilmiş ancak hükmün açıklanması geri bırakılmıştır. Başvurucu yaptığı şikâyet üzerine yürütülen yargılama sonucu verilen kararın sorunu çözmekten uzak olduğunu, yaptığı eylemleri hatırlamayan kişinin tedavi görmeyerek görevine devam ettiği sürece kendisi ve diğer mahkûmların can güvenliğinin tehlikede olduğunu, şikâyetlerine rağmen yeterli önlemin alınmaması nedeniyle yaşam hakkı, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi, bireyin, bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması halinde, Anayasa'nın 17. maddesinin, "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında etkili resmi bir soruşturmanın yapılmasını gerektirdiğini, bu soruşturmanın, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmasının bir zorunluluk olduğunu, şayet bu mümkün olmazsa, bu maddenin, sahip olduğu öneme rağmen pratikte etkisiz hale geleceğini ve bazı hallerde devlet görevlilerinin fiili dokunulmazlıktan yararlanarak, kontrolleri altında bulunan kişilerin haklarını istismar etmelerinin mümkün olacağını, ayrıca devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında bazen tek başına soruşturma yapılmamış olmasının yahut da yeterli soruşturma yapılmamış olmasının da kötü muamele teşkil edebileceğini, bu bağlamda soruşturmanın derhal başlamasının, bağımsız biçimde, kamu denetimine tabi olarak özenli ve süratli yürütülmesinin ve bir bütün olarak etkili olmasının gerekli olduğunu

hatırlatmıştır.

Mahkeme ayrıca bir ölüm meydana gelmişse, devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında ölümün nedenlerini soruşturma ve sorumluları tespit ederek cezalandırma ödevinin bulunduğunu, bu usul yükümlülüğünün gerektiği şekilde yerine getirilmemesi halinde devletin negatif ve pozitif yükümlülüklerine gerçekten uyup uymadığının tespit edilemeyeceğini, bu nedenle, devletin bu madde kapsamındaki negatif ve pozitif yükümlülüklerinin güvencesini soruşturma yükümlülüğünün oluşturduğunu ifade etmiştir.

Mahkeme, başvurucuya yönelen ve işkence, eziyet ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele düzeyine çıkmayan eylemden dolayı soruşturmanın derhal başlayarak, makul sürede tamamlandığını, gerçekleşen haksız eylem ile belirlenen ceza ve beş yıllık denetim yaptırımının orantısız olduğunun söylenemeyeceğini, birey onuruna ve vücut dokunulmazlığına saygı duyulmasını garanti eden hukuk hükümlerinin ve özellikle de cezai yaptırımların caydırıcı işlevinin mevzuat çerçevesinde etkin bir şekilde uygulanmasının sağlandığını görüldüğünü tespit etmiş ve sonuç olarak somut olayda kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı hakkının korunması kapsamında yürütülen adli sürecin etkisiz olmadığı ve temel bir hak ihlalinin bulunmadığına karar vererek başvuruyu “açıkça dayanaktan yoksun olma” gerekçesiyle kabul edilemez bulmuştur.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 18/9/2013 tarih ve 2012/1017 sayılı kararı.

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Kabul edilemezlik nedenleri

Açıkça dayanaktan yoksunluk

Yaşama hakkı

Devletin negatif yükümlülüğü

Devletin pozitif yükümlülüğü

Etkili soruşturma yapma yükümlülüğü

Kararın Özü:

Bireyin, bir devlet görevlisi ya da özel bir kişi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması halinde, Anayasa'nın 17. maddesi, "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında etkili resmi bir soruşturmanın yapılmasını gerektirir. Bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmalıdır. Devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında hiç soruşturma yapılmaması ya da yapılan soruşturmanın yeterli olmaması bazen tek başına yaşam hakkının ihlalini teşkil edebilir. Bu bağlamda soruşturmanın derhal başlaması, bağımsız biçimde, kamu denetimine tabi olarak özenli ve süratli yürütülmesi ve bir bütün olarak etkili olması gerekir.

Bireylerin cezai sorumluluğuna ilişkin hukuki sorunların incelenmesi kural olarak Anayasa Mahkemesinin yetkisi kapsamında olmayıp, suçluların tespiti ve cezalandırılması derece mahkemelerin görev ve yetkisindedir. Ancak yukarıda belirtilen yaşam hakkına yönelik müdahaleleri soruşturma yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmediği Mahkemece incelenmelidir.

Kararın Özeti:

Başvurucu, 24/1/2012 tarihinde arka kısımda oturan eşi ile birlikte kendi sevk ve idaresindeki motosikletiyle seyir halinde iken, eşi motosikletten düşerek yaralanmış ve tedavi görmekte iken, 1/2/2012 tarihinde yaşamını yitirmiştir. Başvurucu, aralarında husumet bulunan S. K.'nın, yönetimindeki kamyonet ile yanlarından geçerken kendilerini sıkıştırıp, eşinin dizine dokunarak düşmesine ve ölmesine sebebiyet verdiğini belirterek, 27/1/2012 tarihinde ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına şikayette bulunmuştur. Cumhuriyet Savcılığınca aynı gün soruşturma başlatılmış, soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Başvurucu bu karara itirazda bulunmuş ancak itirazı reddedilmiştir. Başvurucu söz konusu olayın kaza olmadığını, kasten öldürmeden soruşturma yapılması gerekirken, iddialarının dikkate alınmadığını, tüm deliller araştırılıp toplanmadan "kovuşturmaya yer olmadığına" karar verildiğini ve buna yaptığı itirazın da Mahkemece reddedildiğini belirterek, yaşam hakkının ihlal edildiğini iddia

etmiş ve soruşturmanın yenilenmesi ile uygun görülecek bir miktar tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

Anayasa Mahkemesi, bütün diğer haklar için bir temel oluşturan yaşam hakkının, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alındığını ve bu maddede belirlenen istisnalar dışında hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemeyeceğini, devletin yaşam hakkına saygı gösterme yükümlülüğünün öncelikle kamu otoritelerinin yaşam hakkına müdahale etmemelerini, yani maddede belirtilen hususlar dışında ölüme sebebiyet vermemelerini gerektirdiğini, bunun devletin yaşam hakkından kaynaklanan negatif ödevi olduğunu, yaşam hakkına saygının, ikinci olarak devletin üçüncü kişilerden gelecek tehlikelere karşı bireylerin hayatını korumasını gerektirdiğini, bir kimsenin hayatına yönelik çok özel ve ciddi bir tehdidin varlığı kanıtlanmışsa, devletin bu tehlide karşı bireyin hayatını korumak için makul tedbirleri alması gerektiğini, bunun devletin yaşam hakkından kaynaklanan pozitif yükümlülüğünü oluşturduğunu hatırlatmıştır.

Mahkeme ayrıca bir ölüm meydana gelmişse, devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında ölümün nedenlerini soruşturma ve sorumluları tespit ederek cezalandırma ödevinin bulunduğunu, bu usul yükümlülüğünün gerektiği şekilde yerine getirilmemesi halinde devletin negatif ve pozitif yükümlülüklerine gerçekten uyup uymadığının tespit edilemeyeceğini, bu nedenle, devletin bu madde kapsamındaki negatif ve pozitif yükümlülüklerinin güvencesini soruşturma yükümlülüğünün oluşturduğunu ifade etmiştir.

Mahkeme, Cumhuriyet Savcılığınca yürütülen soruşturma sonucunda verilen karar nedeniyle başvuruçunun yaşam hakkına yönelik bir ihlal tespit edilmediğinden başvurunun, "*açıkça dayanaktan yoksun olma*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 18/9/2013 tarih ve 2013/1936 sayılı kararı.

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Kabul edilemezlik nedenleri

30 gün kuralı

Yargıtay onama kararı

Karar düzeltme

İdari ret kararı

İdari ret kararına itiraz

Kararın Özü:

Başvuruda bulunmak için hükmün kesinleşmesi şartı, başvuru yollarının tüketilmesi anlamında değerlendirilmelidir. Ancak başvurucular, etkili yol olarak görmedikleri karar düzeltme yoluna başvurmamışlarsa, temyiz onama kararıyla başvuru yollarını tükettikleri için onama kararının öğrenilmesinden itibaren 30 gün içinde bireysel başvuruda bulunmaları gerekir.

Kararın Özeti:

Başvurucu, İstanbul ili Üsküdar ilçesinde bulunan taşınmazı 1999 yılında noterde düzenlenen gayrimenkul satış vaadi sözleşmesi ile satın almış, ancak tapuda devir işlemi gerçekleştirilmemiştir. Başvurucu aleyhine Üsküdar 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan dava sonucunda, başvurusunun taşınmaza müdahalesinin menine, ecrimisil tazminatının başvurusundan tahsiline karar verilmiş ve hüküm Yargıtayca onanmıştır. Başvurucu daha önce konu ile ilgili bireysel başvuruda bulunduğunu, ancak yaptığı bireysel başvurunun, 30 günlük süre içerisinde yapılmadığı gerekçesiyle idari yönden reddedildiğini belirterek, idari ret kararının kaldırılmasını talep etmiş ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (3) numaralı fıkrasında, bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak *"başvuru yollarının tüketildiği ve buna ilişkin kararın kesinleştiği"* tarihten söz edilmekte ise de bu ibarenin ihlale neden olduğu ileri sürülen nihai kararın öğrenildiği tarih olarak anlaşılması gerektiğini, karar düzeltme yolu açık olan bir hükme yönelik olarak, etkili görmedikleri için bu yola başvurmayan başvuru sahiplerinin, temyiz onama kararını öğrendikleri tarihte ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri kararını öğrenmiş olup, karar

düzeltilme yoluna başvurmayarak, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkını kullanmışlarsa, buna ilişkin süreye riayet etmelerinin bekleneceğini hatırlatmıştır.

Mahkeme, başvuruçunun itirazının değerlendirilmesi neticesinde, başvuruçunun, ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü karara ilişkin Yargıtay onama kararının tebliğ edildiği tarihten itibaren 30 gün geçtikten sonra bireysel başvuruda bulunduğunu tespit etmiş ve süresi içinde yapılmayan başvurunun idari yönden reddedilmesine ilişkin işlemde hukuka aykırılık bulunmadığına karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 17/9/2013 tarih ve 2012/12 sayılı kararı.

Sistematik Kavramlar Dizisi:

Kabul edilemezlik nedenleri

Başvuru yollarının tüketilmesi

Etkili başvuru yolu

Adil yargılanma hakkı

Medeni hak ve yükümlülükler

Makul sürede yargılanma hakkı

Hukuk davası

Sürenin başlangıcı ve sonu

Kararın Özü:

Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıç tarihinden önce açılmış olmakla birlikte bu tarihten sonra da derdest olan davalar makul sürede yargılanma hakkı bakımından Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi

dâhilindedir.

Başvuru yollarının tüketilmesi ilkesinin mutlak şekilde uygulanması temel hak ve özgürlüklerin etkin kullanımını ve korunmasını engelleyecektir. Hali hazırda devam etmekte olan bir yargılamada, makul sürede yargılama yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediği iddiası ile bireysel başvuruda bulunulabilmesi, başvuru yollarının tüketilmesi kuralının istisnalarından birini teşkil etmektedir. Makul sürede yargılama yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediği iddiasını içeren başvurular açısından, kanun yollarının tüketilmesi şartı, ancak makul sürede yargılama yapma yükümlülüğüne ilişkin etkin bir başvuru yolunun bulunması durumunda geçerli olabilecektir.

Makul sürede yargılanma hakkı adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerekir.

Makul sürede yargılanma hakkı bakımından uyumsuzluğa ilişkin yargılamanın kısa sürede sonuçlandırılması önemli olmakla beraber, hukuki uyumsuzluğun çözümünde gerekli özenin gösterilmesi de büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir.

Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvuruçunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir.

Yukarıda belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır.

Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyumsuzluklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyumsuzluğu karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarihtir. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul süre şikâyetlerinde değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir.

Kararın Özeti:

Başvurucuların murislerinden intikal eden taşınmazlarına ilişkin ilk derece mahkemesince yürütülen yargılama on altı yıldır devam etmektedir. Başvurucular, yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın 36. maddesi ve AİHS'in 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerektiğini hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda, davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliğinin başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koyduğunu belirtmiş ancak davaya bütün olarak bakıldığında makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varmıştır.

Bu sebeple Mahkeme, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE karar vermiş, başvurucuların yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları için manevi tazminata ve kararın bir örneğinin ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla ilgili mahkemesine gönderilmesine hükmetmiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 2/7/2013 tarih ve 2012/13 sayılı kararı.

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Kabul edilemezlik nedenleri

Başvuru yollarının tüketilmesi

Etkili başvuru yolu

Adil yargılanma hakkı

Medeni hak ve yükümlülükler

Makul sürede yargılanma hakkı

Hukuk davası

Sürenin başlangıcı ve sonu

Kararın Özü:

Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıç tarihinden önce açılmış olmakla birlikte bu tarihten sonra da derdest olan davalar makul sürede yargılanma hakkı bakımından Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi dâhilindedir.

Makul sürede yargılama yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediği iddiasını içeren başvurular açısından, kanun yollarının tüketilmesi şartı, ancak makul sürede yargılama yapma yükümlülüğüne ilişkin etkin bir başvuru yolunun bulunması durumunda geçerli olabilecektir.

Makul sürede yargılanma hakkı adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerekir.

Makul sürede yargılanma hakkı bakımından uyumsuzluğa ilişkin yargılamanın kısa sürede sonuçlandırılması önemli olmakla beraber, hukuki uyumsuzluğun çözümünde gerekli özenin gösterilmesi de büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir.

Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, AİHM tarafından bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde içtihat yoluyla geliştirilmiş olan kriterlerdir.

Yargılamaya intikal eden maddi vakıalar ve ispat araçlarından oluşan dava malzemesinin veya uygulanacak hukuk kurallarının karmaşık olması, yargılama faaliyetinin süresi üzerinde etkili olabilir. Bu nedenle her bir başvuru açısından sürenin değerlendirilmesi, çoğu zaman hem niteliğe hem niceliğe ilişkin bir inceleme yapılmasını gerektirir.

Hukuk sistemimiz açısından taraflarca hazırlanma ilkesi ve resen araştırma

ilkesinin geçerli olduğu yargılamalar arasında tarafların etkinliği noktasında farklılıklar bulunmakla beraber, genel olarak tarafların tutumunun yargılama sürecinin uzamasındaki etkisi, yargılama süresinin makul olma niteliğinin değerlendirilmesinde nazara alınması gereken önemli bir unsurdur. Zira tarafların yargılamayı uzatmaya yönelik davranışlardan kaçınması ve kendisine tanınmış olan usuli hakları kullanırken dikkat ve özen göstermesi gereklidir.

Yargılama faaliyetinin süresine ilişkin değerlendirmede göz önünde bulundurulması gereken bir diğer unsur ilgili makamların tutumudur. Bu kapsamda sadece yargı makamlarının tutumu dikkate alınmayıp, Devletin kamu gücü kullanan tüm organlarına atfedilebilir bir gecikme olup olmadığı üzerinde durulmalıdır. Yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir.

Değerlendirmeye esas alınan sürenin makul olup olmadığının tespitinde, başvurucu için hukuki korumanın bir an önce gerçekleştirilmesindeki yararının ne olduğunun da nazara alınması gerekmekte olup, bu unsur her bir yargılama süresinin makullüğü açısından ortak bir standart oluşturulmaması tercihini güçlendirmektedir.

Yukarıda belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır.

Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarihtir. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını konu alan şikâyetler bakımından başvuru yollarının tüketilmesi koşulu aranmayacaktır. Bu tür şikâyetler açısından yargılama faaliyetinin devamı sırasında başvuru yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir.

Kararın Özeti:

Başvurucuların murislerinden intikal eden taşınmazlarına ilişkin ilk derece mahkemesince yürütülen yargılama on yılı aşkın bir süredir devam etmektedir. Başvurucular, yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini iddia

etmişlerdir.

Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyumsuzlukların makul sürede karara bağlanması gerektiğini hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda, davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliğinin başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koyduğunu belirtmiş ancak davaya bütün olarak bakıldığında makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varmıştır.

Bu sebeple Mahkeme, başvuru sahiplerinin Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE karar vermiş, başvuru sahiplerinin yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları için manevi tazminata ve kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine hükmetmiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 17/9/2013 tarih ve 2012/367 sayılı kararı.

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Kabul edilemezlik nedenleri

Açıkça dayanaktan yoksunluk

Başvuru yollarının tüketilmemiş olması

Derdest davalar

Adil yargılanma hakkı

Makul sürede yargılanma hakkı

Asli müdahilin başvurusu

Kararın Özü:

Başvurucunun asli müdahil sıfatıyla yargılamada yer almaya başladığı durumlarda, başvurucu açısından yapılacak makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, davanın açıldığı tarih değil, usule uygun olarak asli müdahale talebinde bulunulduğu tarihtir.

Kararın Özeti:

Başvurucu, açılış tarihi 15/3/1965 olan bir yargılamada, vekili vasıtasıyla verdiği 14/6/2012 tarihli asli müdahale dilekçesi sonrasında, asli müdahil sıfatıyla yer almaya başlamıştır. Başvurucu derdest olan hukuk davasının yaklaşık kırk yedi yıldır devam ettiğini, belirtilen bu yargılama süresinin makul olmadığını, ayrıca uzun süredir devam eden yargılama nedeniyle taşınmaz üzerindeki mülkiyet durumunun da kesinliğe kavuşturulamadığını belirterek, mülkiyet ve makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Adil Yargılanma Hakkı (Makul Sürede Yargılanma Hakkı) Yönünden

Anayasa Mahkemesi başvuru konusu olayda, başvurucunun açılış tarihi 15/3/1965 olan bir yargılamada, vekili vasıtasıyla verdiği 14/6/2012 tarihli asli müdahale dilekçesi sonrasında, asli müdahil sıfatıyla yer almaya başladığını, başvurucu açısından yargılamanın yaklaşık bir yıl üç aylık bir süredir devam ettiğini ve bu kapsamda, başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığın karara bağlanması için geçen sürenin makul olup olmadığı noktasında nazara alınacak zaman diliminin bir yıl üç aylık bir süreyi kapsadığını tespit etmiştir.

Bu sebeple Mahkeme, başvuru konusu olayda uygulanması gereken usul hükümleri nazara alındığında, başvurucu açısından geçerli olan bir yıl üç aylık yargılama süresinin makul süreyi aştığı ve başvuruya konu uyuşmazlığın yargılama makamlarının tutumu nedeniyle geciktirildiği iddialarının “açıkça dayanaktan yoksunluk” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Başvuru Yollarının Tüketilmemiş Olması Yönünden

Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda

öngörölmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiğini ve temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olduğunu hatırlatmıştır.

Mahkeme, başvuru konusu olayda, hukuki uyuşmazlık ilk derece mahkemesi önünde derdest olduğundan ve mahkemece henüz uyuşmazlığın esasına dair bir karar verilmediğinden başvurunun mülkiyet hakkının ihlali iddiasına yönelik kısmının “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 2/7/2013 tarih ve 2012/726 sayılı kararı.

Sistemantik Kavramlar Dizisi:

Kabul edilemezlik nedenleri

Zaman bakımından yetkisizlik

Başvuru yollarının tüketilmemiş olması

Derdest davalar

Kişi hürriyeti ve güvenliği

Hükmen tutukluluk

Hükmen tutukluluğa itiraz

Kararın Özü:

Kişi serbest bırakılmadan, yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla tutukluluk hali de sona erer. Hükmen tutukluluğa itiraz ve incelemesinin 23/9/2012 tarihinden sonra gerçekleştirilmiş olmasının Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi üzerinde herhangi bir etkisi olamaz.

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemelerinde, olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması çerçevesinde giderilememesi durumunda başvurulabilir.

Kararın Özeti:

Başvurucu, bir soruşturma kapsamında 17 Haziran 2011 tarihinde tutuklanmış olup, 21/9/2012 tarihinde açıklanan ilk derece mahkemesi kararıyla başvurusunun 18 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına ve tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir. Başvurucu hakkındaki dava halen derdest olup, temyiz aşamasındadır. Başvurucu, hakkındaki tutukluluk ve tutukluğun devamı kararlarının şablon ve kalıplaşmış gerekçelerle verildiğini ve tutuklu kaldığı sürenin makul süreyi aştığını belirterek özgürlük ve güvenlik hakkının; üzerine atılı suçlara dayanak oluşturan imzasız dijital belgelerin gerçek olmadığını, sahte ve düzmece olduğunu ve bu durumun kanıtlandığını, iş bu şaibeli delillere dayanılarak, tarafsız olmayan bir yargı organı tarafından 18 yıl hürriyeti bağlayıcı bir cezaya çarptırıldığını ileri sürerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Zaman Bakımından Yetkisizlik (Kişi Hürriyeti ve Güvenliği) Yönünden

Anayasa Mahkemesi başvuru konusu olayda, başvurusunun 17/6/2011 tarihinde ilk derece mahkemesince tutuklandığını, tutukluluk halinin mahkûmiyet kararın verildiği 21/9/2012 tarihinde sona erdiğini tespit etmiştir. Mahkeme, 21/9/2012 tarihli karar duruşmasında verilen tutukluluğun devamına ilişkin karara karşı, hükmen tutukluluğa itiraz ve incelemesinin 23/9/2012 tarihinden sonra gerçekleştirilmiş olmasının Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi üzerinde herhangi bir etkisi olamayacağını belirtmiştir.

Bu sebeple Mahkeme, başvurusunun tutukluluğa ilişkin şikâyetlerine konu olan kararların tamamının Anayasa Mahkemesinin yetkisinin başladığı tarihten önce kesinleştiği anlaşıldığından, başvurusunun bu kısmının “zaman bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Başvuru Yollarının Tüketilmesi Yönünden

Anayasa Mahkemesi, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği

iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde, olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulmasının esas olduğunu, bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabileceğini hatırlatmıştır.

Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvuru hakkındaki davanın halen derdest olup, temyiz aşamasında olduğunu tespit etmiştir. Bu sebeple Mahkeme, başvurunun bu kısmının “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 17/9/2013 tarih ve 2013/1130 sayılı kararı.

Sistemantik Kavramlar Dizisi:

Kabul edilemezlik nedenleri

Zaman bakımından yetkisizlik

Kişi hürriyeti ve güvenliği

Hükmen tutukluluk

Hükmen tutukluluğa itiraz

Kararın Özü:

Kişi serbest bırakılmadan, yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla tutukluluk hali de sona erer. Hükmen tutukluluğa itiraz ve incelemesinin 23/9/2012 tarihinden sonra gerçekleştirilmiş olmasının Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi üzerinde herhangi bir etkisi olamaz.

Kararın Özeti:

Başvurucu, 6/4/2007 tarihinde tutuklanmış olup, 24/2/2012 tarihinde açıklanan ilk derece mahkemesi kararıyla başvurusunun cezalandırılmasına ve tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir. Başvurucu, Kanun'da öngörülen azami tutukluluk süresinin dolduğunu, buna rağmen tahliye edilmediğini belirterek Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştü ve ihlalin önlenmesi talebinde bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi başvuru konusu olayda, başvurusunun 6/4/2007 tarihinde ilk derece mahkemesince tutuklandığını, tutukluluk halinin mahkûmiyet kararın verildiği 24/2/2012 tarihinde sona erdiğini tespit etmiştir. Mahkeme, 21/9/2012 tarihli karar duruşmasında verilen tutukluluğun devamına ilişkin karara karşı, hükmen tutukluluğa itiraz ve incelemesinin 23/9/2012 tarihinden sonra gerçekleştirilmiş olmasının Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi üzerinde herhangi bir etkisi olamayacağını belirtmiştir.

Bu sebeple Mahkeme, başvurusunun tutukluluğa ilişkin şikâyetlerine konu olan kararların tamamının Anayasa Mahkemesinin yetkisinin başladığı tarihten önce kesinleştiği anlaşıldığından, başvurusunun "*zaman bakımından yetkisizlik*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 17/9/2013 tarih ve 2013/1484 sayılı kararı.

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Kabul edilemezlik nedenleri

Zaman bakımından yetkisizlik

Kişi hürriyeti ve güvenliği

Hükmen tutukluluk

Kararın Özü:

Kişi serbest bırakılmadan, yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibariyle tutukluluk hali de sona erer. Hükmen tutukluluğa itiraz ve incelemesinin 23/9/2012 tarihinden sonra gerçekleştirilmiş olmasının Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi üzerinde herhangi bir etkisi olamaz.

Kararın Özeti:

Başvurucu, 2/9/2007 tarihinde tutuklanmış olup, 10/9/2012 tarihinde açıklanan ilk derece mahkemesi kararıyla başvurusunun 17 yıl 6 ay hapis cezası ve 2500 gün adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu hakkındaki ceza davası temyiz aşamasında derdesttir. Başvurucu, Kanun'da yer alan azami tutukluluk süresini doldurmasına rağmen serbest bırakılmadığını, kendisi ile benzer durumda olan birçok tutuklunun tahliye edildiğini ileri sürerek Anayasa'nın 10. ve 19. maddelerini ihlal edildiğini iddia etmiş ve en kısa sürede tahliye edilerek lehine tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

Anayasa Mahkemesi başvuru konusu olayda, başvurusunun 2/9/2007 tarihinde ilk derece mahkemesince tutuklandığını ve 10/9/2012 tarihli karar duruşmasında verilen tutukluluğun devamına ilişkin son karara itiraz etmediğini tespit etmiştir. Mahkeme, başvuru karar duruşmasında verilen tutukluluğun devamına ilişkin son karara itiraz etmediğinden, başvuru hakkında verilen tutukluluğun devamına dair en son kararın 10/9/2012 tarihinde verildiğini kabul ettiğini ve bu tarihin Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurulara ilişkin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce olduğunu belirtmiştir.

Bu sebeple Mahkeme, başvurusunun "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 17/9/2013 tarih ve 2013/2470 sayılı kararı.

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Kabul edilemezlik nedenleri

30 gün kuralı

Müddetname

Kararın Özü:

Ceza davalarında bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi gereken son başvuru yolu kural olarak temyizdir.

Hükümlünün, hakkında kesinleşen mahkeme kararı nedeniyle cezaevinde ne kadar süre ile kalacağını gösteren bir belge olan müddetnamenin hükümlüye tebliğ edildiği tarihin, başvurucular açısından en geç Yargıtayın nihai kararının öğrenildiği tarih olarak kabul edilmesi gerekecektir.

Başvuru konusu olayda, müddetnamenin tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde yapılmayan bireysel başvurunun "süre aşımı" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Kararın Özeti:

Başvurucu, kasten insan öldürme suçundan ve ruhsatsız silah bulundurma suçundan dolayı yargılandığı davada ilke derece mahkemesince mahkûm edilmiş, mahkeme kararı, Yargıtayca onanmış ve ilgili Cumhuriyet Başsavcılığınca hazırlanan müddetname başvurusuna tebliğ edilmiştir. Başvurucu delillerin eksik ve hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyetine karar verilmesi nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve yeniden yargılanma talebinde bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi, otuz günlük başvuru süresinin başlangıç tarihi olarak müddetnamenin tebliğ tarihini esas almıştır. Mahkeme, başvurucunun Yargıtayın onama kararını en geç, müddetnamenin tebliğ tarihi öğrendiğini kabul etmiş ve bu tarihten itibaren 30 gün içinde bireysel

başvuru yapılmadığını belirterek, başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “süre aşımı” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 18/9/2013 tarih ve 2013/3351 sayılı kararı.

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Kabul edilemezlik nedenleri

30 gün kuralı

Temyiz onama kararı

Konu bakımından yetkisizlik

Açıkça dayanaktan yoksunluk

Mülkiyet hakkı

Mülk kavramı

Gayrimenkul satış vaadi sözleşmesi

İçtihat farklılığı

Adil yargılanma hakkı

Gerekçeli karar hakkı

Kararın Özü:

Anayasa'nın 35. maddesi kapsamındaki hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurucu, böyle bir hakkın varlığını kanıtlamak zorundadır.

Gayrimenkul satış vaadi sözleşmesi tek başına başvurucunun taşınmazın mülkiyetini kazanmasını sağlamadığı gibi başvurucu lehine Anayasa'nın 35. maddesi kapsamına giren korunmaya değer bir menfaat de doğurmaz.

Kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez.

Aynı hukuki metne ilişkin olarak, aynı derecedeki bağımsız yargı mercileri arasındaki yorum ve içtihat farklılıkları tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceği gibi, temyiz mercilerinin, uyumsuzluklara ilişkin olarak tarafların talepleri ve delilleri arasındaki yorum farklılıkları da tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez.

Temyiz mercilerinin kararlarının tamamen gerekçeli olması zorunlu değildir. Temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir.

Kararın Özeti:

Başvurucunun gayrimenkul satış vaadi sözleşmesiyle ve harici satış sözleşmesiyle satın aldığı taşınmaza ilişkin olarak ilk derece mahkemesinde açtığı davalar reddedilmiş, temyiz üzerine Yargıtayın farklı dairelerince kararların dördü bozulmuş, yedi dosya ise onanmıştır. Başvurucu, onama kararlarının gerekçesiz olduğunu, kararların kanuna, usule ve dosya içeriğine uygun olmadığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkı ile 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştü, yargılamanın yenilenmesini talep etmiştir.

30 Gün Kuralı Yönünden

Anayasa Mahkemesi bireysel başvuruların, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerektiğini hatırlatmıştır. Mahkeme Yargıtayın onama kararları, 26/12/2012 ve 8/3/2013 tarihlerinde başvurucuya tebliğ edilmesine rağmen, başvurucunun, 30 günlük başvuru süresinin geçmesinden sonra 17/5/2013 tarihinde başvuruda bulunduğunu tespit etmiştir.

Bu sebeple Mahkeme, onama kararlarının tebliğinden itibaren otuz gün içinde yapılmayan bireysel başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "süre aşımı" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Konu Bakımından Yetki (Mülkiyet Hakkı-Başvuruya Konu Edilen 1 Karar)

Yönünden

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 35. maddesi kapsamındaki hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvuruçunun, böyle bir hakkın varlığını kanıtlamak zorunda olduğunu, bu nedenle, öncelikle başvuruçunun, Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerektiğini hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvuruçunun, gayrimenkul satış vaadi sözleşmesine dayalı olarak taşınmazın adına tescilini talep ettiğini, mahkemece davanın reddine karar verildiğini, gayrimenkul satış vaadi sözleşmesiyle taşınmaz üzerinde mülkiyet hakkının tesis edilmiş olmayacağını tespit etmiştir.

Mahkeme, bu başvuru yönünden, Anayasa'nın 35. maddesi kapsamına giren korunmaya değer bir menfaatin bulunmadığı anlaşıldığından, başvurunun "*konu bakımından yetkisizlik*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Adil Yargılanma Hakkı (Gerekçeli Karar Hakkı-İçtihat Farklılıkları-Başvuruya Konu Edilen 1 Karar) Yönünden

Anayasa Mahkemesi, aynı hukuki metne ilişkin olarak, aynı derecedeki bağımsız yargı mercileri arasındaki yorum ve içtihat farklılıklarının tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceği gibi, temyiz mercilerinin, uyuşmazlıklara ilişkin olarak tarafların talepleri ve delilleri arasındaki yorum farklılıklarının da tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceğini belirtmiştir.

Mahkeme ayrıca, Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiğini, ancak temyiz mercilerinin kararlarının tamamen gerekçeli olmasının zorunlu olmadığını ifade etmiştir. Mahkeme, temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması durumunda bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtmasının yeterli olduğunu, burada önemli olan hususun, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesi olduğunu açıklamıştır.

Mahkeme, başvuruçunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece Mahkemesi ve Yargıtay kararlarının bariz bir şekilde keyfilik

içermediği ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz de olmadığı anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 2/7/2013 tarih ve 2012/239 sayılı kararı.

Sistematik Kavramlar Dizisi

Etkili başvuru yolu

Kişi özgürlüğü ve güvenliği

Kanuni tutukluluk süresi

Tutuklulukta makul süre

Sürenin başlangıç ve bitişi

CMK'nın 141. maddesi

Kararın Özü:

Bireysel başvuru yoluna ancak kanunda öngörülen olağan yollar tüketilmesine rağmen ihlalin ortadan kaldırılamadığı durumlarda gidilebilir. Tüketilmesi gereken başvuru yollarının ulaşılabılır olmaları yanında, telafi kabiliyetini haiz ve tüketildiklerinde başvurucunun şikâyetlerini gidermede makul başarı şansı tanınmaları gerekir. Dolayısıyla mevzuatta bu yollara yer verilmesi tek başına yeterli olmayıp uygulamada da etkili olduklarının gösterilmesi ya da en azından etkili olmadıklarının kanıtlanmamış olması gerekir.

Bireysel başvurunun esastan incelenmesinden önce tutukluluk hâli sona ermediği süre, kişinin tazminat istemiyle dava açma yoluna gitmesi somut talebi açısından etkili sayılamaz, dolayısıyla tüketilmesi gerekmez.

Anayasa'nın 19. maddesinin amacı bireyi keyfi bir şekilde özgürlüğünden alıkoymaya karşı korumak olup, maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi özgürlüğüne getirilecek sınırlamaların maddenin amacına uygun olması ve keyfi uygulamaya yol açmaması gerekir. Bu nedenle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan hürriyetten yoksun bırakmanın şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi kuralı gereğince, tutukluluk durumunun "kanuni" dayanağının bulunup bulunmadığının, kanunun özgürlükten yoksun kılmaya izin verdiği hâllerde ise, kanunun hukuk devleti ilkesi gereği, keyfiliği önlemek için, uygulanmasında yeterli ölçüde erişilebilir, kesin ve öngörülebilir olup olmadığının Anayasa Mahkemesince incelenmesi gerekir.

Tutuklama tedbiri, bir yaptırım olmadığından ayrı dosya kapsamındaki her bir suç için azami tutukluluk süresinin ayrı ayrı hesaplanması kabul edilemez. Suç ve sanık sayısı, davanın karmaşık olması gibi etkenler tutukluluk süresinin makul olup olmadığı konusundaki değerlendirmede ele alınabilecek faktörler olup kanuni tutukluluk süresinin belirlenmesinde esas alınmaları mümkün değildir.

Azami tutukluluk süresinin, suç sayısı gerekçesiyle uzatılması muhtemel özgürlük ve güvenlik ihlallerine ilave olarak, makul sürede yargılanma hakkı açısından da olası ihlallere zemin hazırlayabilecek niteliktedir. Böyle bir uygulama, özgürlük ve güvenlik ihlalini neredeyse otomatik, makul sürede yargılanma hakkının ihlalini ise potansiyel hale getirebileceğinden kabul edilemez.

Özgürlük ve güvenlik hakkına ilişkin sınırlamaların kanunla yapılması ve sınırlamanın şekil ve şartlarının da kanunda açıkça belirtilmesi gerekir. Dolayısıyla kanunun metni, bireylerin, gerektiğinde hukuki yardım almak suretiyle, tutuklama nedenleri ve süreleri konusunda belli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek şekilde kaleme alınmış olmalıdır. Dolayısıyla uygulanması öncesinde kanun, muhtemel etki ve sonuçlarına dair yeterli derecede öngörülebilir olmalıdır. Bununla birlikte, kanun metninin tüm sonuç ve etkileri göstermesi her zaman beklenemeyeceğinden, aranan açıklığın ölçüsü, söz konusu metnin içeriği, düzenlemeyi hedeflediği alan ile hitap ettiği kitlenin statü ve büyüklüğü gibi faktörler dikkate alınarak belirlenebilir. Bu özelliklere sahip kanunun aynı zamanda kolaylıkla erişilebilir olması da gerekir.

Bir hukuk devletinde henüz suçluluğu sabit hale gelmemiş bir bireyin mahkemenin benimsediği yorum nedeniyle belirsiz bir süre boyunca özgürlüğünden yoksun bırakılması düşünülemez.

Bir sanığın tutuklu olarak bulundurulduğu sürenin makul olup olmadığı, her davanın kendi özelliklerine göre değerlendirilmelidir. Tutukluluğun devamı ancak masumiyet karinesine rağmen Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkından daha ağır basan gerçek bir kamu yararının mevcut olması durumunda haklı bulunabilir.

Tutuklama tedbirine kişilerin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunmasının yanı sıra bu kişilerin kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek amacıyla başvurulabilir. Başlangıçtaki bu tutuklama nedenleri belli bir süreye kadar tutukluluğun devamı için yeterli görülebilirse de bu süre geçtikten sonra, uzatmaya ilişkin kararlarda tutuklama nedenlerinin hâlâ devam ettiğinin gerekçeleriyle birlikte gösterilmesi gerekir. Bu gerekçeler “ilgili” ve “yeterli” görüldüğü takdirde, yargılama sürecinin özenli yürütülüp yürütülmediği de incelenmelidir. Davanın karmaşıklığı, organize suçlara dair olup olmadığı veya sanık sayısı gibi faktörler sürecin işleyişinde gösterilen özenin değerlendirilmesinde dikkate alınır. Tüm bu unsurların birlikte değerlendirilmesiyle sürenin makul olup olmadığı konusunda bir sonuca ulaşılabilir.

Hukuka uygun olarak tutuklanan bir kişinin, suç işlediği yönünde kuvvetli belirti ve tutuklama nedeninin varlığı devam ettiği sürece ilke olarak belli bir süreye kadar tutukluluk halinin makul kabul edilmesi gerekir.

Makul sürenin hesaplanmasında sürenin başlangıcı, başvuruçunun ilk kez yakalanıp gözaltına alındığı durumlarda bu tarih, doğrudan tutuklandığı durumlarda ise tutuklama tarihidir. Sürenin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir.

Ancak kişi serbest bırakılmadan yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla de tutukluluk hali sona erer. Mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesi ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk hali sona ermektedir.

Kararın Özeti:

Başvuruçucu, 4/2/2007 tarihinde gözaltına alınmış, 8/2/2007 tarihinde tutuklanmış, 27/9/2012 tarihinde tutukluluğunun Kanun'da öngörülen azami süreyi aştığı gerekçesiyle tahliye talebinde bulunmuş, bu talebi Mahkemece reddedilmiştir. Bu karara karşı yaptığı itiraz da reddedilmiştir. Başvuruçucu ilgili mahkeme tarafından hapis ve para cezası ile cezalandırılmış ve tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir. Başvuruçucu, uzun süreden beri tutuklu olduğunu, 5271 sayılı Kanun'daki tutukluluk süresinin aşıldığını, Kanun'daki açık düzenlemeye rağmen üst sınırın aşılmasının eşitlik ilkesine aykırı olduğunu, bu nedenle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Mahkeme 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen azami tutukluluk süresinin 4/2/2012 tarihinde dolduğunu tespit etmiş ve başvuruçunun bu tarihle hüküm tarihi olan

25/12/2012 arasındaki 10 ay 21 gün süren tutukluluk halinin kanunda öngörülen şekil ve şartlara uymadığı sonucuna varmıştır.

Mahkeme, kuvvetli suç şüphesi ile birlikte devamını gösteren haklı nedenlerin gösterilmesi şartıyla soruşturma veya kovuşturmanın tutuklu sürdürülmesinin mümkün olabileceğini belirtmiş ancak somut olayda davayı gören ve itirazı inceleyen mahkemelerin gerekçelerinin ilgili ve yeterli olduğu söylenemeyeceği sonucuna varmıştır.

Anayasa Mahkemesi, Kanun'da öngörülen aZAMİ TUTUKLULUK SÜRESİNİN AŞILMASI nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ve tutukluluğun MAKUL SÜREYİ AŞMIŞ OLMASI nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE, başvuru harcının başvurucaya ödenmesine, ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucaunun Maliye Hazinesine başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 2/7/2013 tarih ve 2012/521 sayılı kararı.

Sistemik Kavramlar Dizisi

Etkili başvuru yolu

Kişi özgürlüğü ve güvenliği

Kanuni tutukluluk süresi

CMK'nın 141. maddesi

Kararın Özü:

Bireysel başvuru yoluna ancak kanunda öngörülen olağan yollar

tüketilmesine rağmen ihlalin ortadan kaldırılamadığı durumlarda gidilebilir. Tüketilmesi gereken başvuru yollarının ulaşılabılır olmaları yanında, telif kabiliyetini haiz ve tüketildiklerinde başvurucunun şikâyetlerini gidermede makul başarı şansı tanınmaları gerekir. Dolayısıyla mevzuatta bu yollara yer verilmesi tek başına yeterli olmayıp uygulamada da etkili olduklarının gösterilmesi ya da en azından etkili olmadıklarının kanıtlanmamış olması gerekir.

Bireysel başvurunun esastan incelenmesinden önce tutukluluk hâli sona ermediği sürece, kişinin tazminat istemiyle dava açma yoluna gitmesi somut talebi açısından etkili sayılamaz, dolayısıyla tüketilmesi gerekmez.

Anayasa'nın 19. maddesinin amacı bireyi keyfi bir şekilde özgürlüğünden alıkoymaya karşı korumak olup, maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi özgürlüğüne getirilecek sınırlamaların maddenin amacına uygun olması ve keyfi uygulamaya yol açmaması gerekir. Bu nedenle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan hürriyetten yoksun bırakmanın şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi kuralı gereğince, tutukluluk durumunun "kanuni" dayanağının bulunup bulunmadığının, kanunun özgürlükten yoksun kılmaya izin verdiği hâllerde ise, kanunun hukuk devleti ilkesi gereği, keyfiligi önlemek için, uygulanmasında yeterli ölçüde erişilebilir, kesin ve öngörülebilir olup olmadığının Anayasa Mahkemesince incelenmesi gerekir.

Tutukluluk konusundaki kanun hükümlerinin yorumu ve somut olaylara uygulanması da derece mahkemelerinin takdir yetkisi kapsamındadır. Ancak kanun veya Anayasa'ya bariz şekilde aykırı yorumlar ile delillerin takdirinde açıkça keyfilik halinde hak ve özgürlük ihlaline sebebiyet veren bu tür kararların bireysel başvuruda incelenmesi gerekir.

Tutuklama tedbiri, bir yaptırım olmadığından aynı dosya kapsamındaki her bir suç için azami tutukluluk süresinin ayrı ayrı hesaplanması kabul edilemez. Suç ve sanık sayısı, davanın karmaşık olması gibi etkenler tutukluluk süresinin makul olup olmadığı konusundaki değerlendirmede ele alınabilecek faktörler olup kanuni tutukluluk süresinin belirlenmesinde esas alınmaları mümkün değildir.

Tutuklulukta azami sürenin, suç sayısı gerekçesiyle uzatılmasına dair yorumlarla veya gerekçe gösterilmeden genel ifadelerle uzatılması, muhtemel özgürlük ve güvenlik ihlallerine ilave olarak, makul sürede yargılanma hakkı açısından da olası ihlallere zemin hazırlayabilecek niteliktedir. Böyle bir uygulama, özgürlük ve güvenlik ihlalinin neredeyse otomatik, makul sürede yargılanma hakkının ihlalinin ise potansiyel hale getirebileceğinden kabul edilemez.

Özgürlük ve güvenlik hakkına ilişkin sınırlamaların kanunla yapılması ve sınırlamanın şekil ve şartlarının da kanunda açıkça belirtilmesi gerekir. Dolayısıyla kanunun metni, bireylerin, gerektiğinde hukuki yardım almak suretiyle, tutuklama

nedenleri ve süreleri konusunda belli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek şekilde kaleme alınmış olmalıdır. Dolayısıyla uygulanması öncesinde kanun, muhtemel etki ve sonuçlarına dair yeterli derecede öngörülebilir olmalıdır. Bununla birlikte, kanun metninin tüm sonuç ve etkileri göstermesi her zaman beklenemeyeceğinden, aranan açıklığın ölçüsü, söz konusu metnin içeriği, düzenlemeyi hedeflediği alan ile hitap ettiği kitlenin statü ve büyüklüğü gibi faktörler dikkate alınarak belirlenebilir. Bu özelliklere sahip kanunun aynı zamanda kolaylıkla erişilebilir olması da gerekir.

Bir hukuk devletinde henüz suçluluğu sabit hale gelmemiş bir bireyin mahkemenin benimsediği yorum nedeniyle belirsiz bir süre boyunca özgürlüğünden yoksun bırakılması düşünülemez.

Kararın Özeti:

Başvurucu, 7/1/2007 tarihinde tutuklanmış, tutukluluk halinin sona erdirilmesi talebiyle 25/9/2012 tarihli dilekçeyle yaptığı başvuru 17/10/2012 tarihli kararla reddedilmiş, bu red kararına karşı yaptığı itiraz da Mahkemece kabul edilmemiştir. Başvurucu, ilgili Mahkemenin 4/4/2013 kararıyla mahkum edilmiş, bu kararda ayrıca, başvurusunun diğer suçlardan mahkumiyeti de gözetilerek, suç örgütü kurmak ve yönetmek, adam öldürmeye teşebbüs eylemleri nedeniyle ayrı ayrı tutuklanmasına, hakkında her bir suç için ayrı ayrı tevkif müzekereleri çıkarılmasına da karar verilmiştir. Başvurucu hakkındaki dava halen temyiz aşamasındadır. Başvurucu, tutukluluğunun Kanun'da öngörülen azami sınırı aşması nedeniyle hukuka aykırı hâle geldiğini, bu nedenle özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Mahkeme 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen azami tutukluluk süresinin 7/1/2012 tarihinde dolduğunu tespit etmiş ve başvurusunun bu tarihle hüküm tarihi olan 4/4/2013 arasındaki tutukluluk halinin kanunda öngörülen şekil ve şartlara uymadığı sonucuna varmıştır.

Anayasa Mahkemesi, Kanun'da öngörülen azami tutukluluk süresinin aşılması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE, başvuru tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen harç ve vekâlet ücretinden oluşan toplam yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine ayrıca ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurusunun Maliye Hazinesine başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına karar

vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 2/7/2013 tarih ve 2012/1137 sayılı kararı.

Sistematik Kavramlar Dizisi

Etkili başvuru yolu

Kişi özgürlüğü ve güvenliği

Kanuni tutukluluk süresi

Tutuklulukta makul süre

Gerekçelerin ilgili ve yeterli olması

Sürenin başlangıç ve bitişi

CMK'nın 141. maddesi

Kararın Özü:

Bireysel başvuru yoluna ancak kanunda öngörülen olağan yollar tüketilmesine rağmen ihlalin ortadan kaldırılamadığı durumlarda gidilebilir. Tüketilmesi gereken başvuru yollarının ulaşılabılır olmaları yanında, telafi kabiliyetini haiz ve tüketildiklerinde başvurucunun şikâyetlerini gidermede makul başarı şansı tanınmaları gerekir. Dolayısıyla mevzuatta bu yollara yer verilmesi tek başına yeterli olmayıp uygulamada da etkili olduklarının gösterilmesi ya da en azından etkili olmadıklarının kanıtlanmamış olması gerekir.

Bireysel başvurunun esastan incelenmesinden önce tutukluluk hâli sona ermediği sürece, kişinin tazminat istemiyle dava açma yoluna gitmesi somut talebi açısından etkili sayılamaz, dolayısıyla tüketilmesi gerekmez.

Anayasa'nın 19. maddesinin amacı bireyi keyfi bir şekilde özgürlüğünden alıkoymaya karşı korumak olup, maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi özgürlüğüne getirilecek sınırlamaların maddenin amacına uygun olması ve keyfi uygulamaya yol açmaması gerekir. Bu nedenle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan hürriyetten yoksun bırakmanın şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi kuralı gereğince, tutukluluk durumunun "kanuni" dayanağının bulunup bulunmadığının, kanunun özgürlükten yoksun kılmaya izin verdiği hâllerde ise, kanunun hukuk devleti ilkesi gereği, keyfiligi önlemek için, uygulanmasında yeterli ölçüde erişilebilir, kesin ve öngörülebilir olup olmadığının Anayasa Mahkemesince incelenmesi gerekir.

Tutukluluk konusundaki kanun hükümlerinin yorumu ve somut olaylara uygulanması da derece mahkemelerinin takdir yetkisi kapsamındadır. Ancak kanun veya Anayasa'ya bariz şekilde aykırı yorumlar ile delillerin takdirinde açıkça keyfilik halinde hak ve özgürlük ihlaline sebebiyet veren bu tür kararların bireysel başvuruda incelenmesi gerekir.

Tutuklama tedbiri, bir yaptırım olmadığından aynı dosya kapsamındaki her bir suç için azami tutukluluk süresinin ayrı ayrı hesaplanması kabul edilemez. Suç ve sanık sayısı, davanın karmaşık olması gibi etkenler tutukluluk süresinin makul olup olmadığı konusundaki değerlendirmede ele alınabilecek faktörler olup kanuni tutukluluk süresinin belirlenmesinde esas alınmaları mümkün değildir.

Azami tutukluluk süresinin, suç sayısı gerekçesiyle uzatılması muhtemel özgürlük ve güvenlik ihlallerine ilave olarak, makul sürede yargılanma hakkı açısından da olası ihlallere zemin hazırlayabilecek niteliktedir. Böyle bir uygulama, özgürlük ve güvenlik ihlalinin neredeyse otomatik, makul sürede yargılanma hakkının ihlalinin ise potansiyel hale getirebileceğinden kabul edilemez.

Özgürlük ve güvenlik hakkına ilişkin sınırlamaların kanunla yapılması ve sınırlamanın şekil ve şartlarının da kanunda açıkça belirtilmesi gerekir. Dolayısıyla kanunun metni, bireylerin, gerektiğinde hukuki yardım almak suretiyle, tutuklama nedenleri ve süreleri konusunda belli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek şekilde kaleme alınmış olmalıdır. Dolayısıyla uygulanması öncesinde kanun, muhtemel etki ve sonuçlarına dair yeterli derecede öngörülebilir olmalıdır. Bununla birlikte, kanun metninin tüm sonuç ve etkileri göstermesi her zaman beklenemeyeceğinden, aranan açıklığın ölçüsü, söz konusu metnin içeriği, düzenlemeyi hedeflediği alan ile hitap ettiği kitlenin statü ve büyüklüğü gibi faktörler dikkate alınarak belirlenebilir. Bu özelliklere sahip kanunun aynı zamanda kolaylıkla erişilebilir olması da gerekir.

Bir hukuk devletinde henüz suçluluğu sabit hale gelmemiş bir bireyin mahkemenin benimsediği yorum nedeniyle belirsiz bir süre boyunca özgürlüğünden yoksun bırakılması düşünülemez.

Bir sanığın tutuklu olarak bulundurulduğu sürenin makul olup olmadığı, her davanın kendi özelliklerine göre değerlendirilmelidir. Tutukluluğun devamı ancak masumiyet karinesine rağmen Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkından daha ağır basan gerçek bir kamu yararının mevcut olması durumunda haklı bulunabilir.

Tutuklama tedbirine kişilerin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunmasının yanı sıra bu kişilerin kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek amacıyla başvurulabilir. Başlangıçtaki bu tutuklama nedenleri belli bir süreye kadar tutukluluğun devamı için yeterli görülebilirse de bu süre geçtikten sonra, uzatmaya ilişkin kararlarda tutuklama nedenlerinin hâlâ devam ettiğinin gerekçeleriyle birlikte gösterilmesi gerekir. Bu gerekçeler "ilgili" ve "yeterli" görüldüğü takdirde, yargılama sürecinin özenli yürütülüp yürütülmediği de incelenmelidir. Davanın karmaşıklığı, organize suçlara dair olup olmadığı veya sanık sayısı gibi faktörler sürecin işleyişinde gösterilen özenin değerlendirilmesinde dikkate alınır. Tüm bu unsurların birlikte değerlendirilmesiyle sürenin makul olup olmadığı konusunda bir sonuca ulaşılabılır.

Makul sürenin hesaplanmasında sürenin başlangıcı, başvuruçunun ilk kez yakalanıp gözetim altına alındığı durumlarda bu tarih, doğrudan tutuklandığı durumlarda ise tutuklama tarihidir. Sürenin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir.

Kararın Özeti:

Başvuruçucu, 24/9/2007 tarihinde gözetim altına alınmış ve 28/9/2007 tarihinde tutuklanmıştır. Başvuruçucu, Kanunda öngörülen azami beş yıllık tutukluluk süresini 28/9/2012 tarihinde doldurduğu gerekçesiyle 8/10/2012 tarihinde tahliye talebinde bulunmuş, tahliye talebi, Mahkemesince "iddianamede düzenlenen her bir suç için tutukluluk süresinin bağımsız olarak değerlendirilmesi gerektiği ve sanığın Ağır Ceza Mahkemesi'nin görevine giren birden çok suçtan tutuklanmış olduğu" gerekçesiyle reddedilmiş, bu red kararına karşı yapılan itiraz da reddedilmiştir. Dava ilk derece mahkemesi önünde derdesttir. Başvuruçucu, tutukluluğun Kanunda öngörülen azami süreyi aşması nedeniyle hukuka aykırı hale geldiğini, makul süreyi de aştığını ileri sürerek Anayasa'nın 19. ve 38. maddelerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

Mahkeme, başvuruçunun 24/9/2007 tarihinde gözetim altına alındığı dikkate alındığında 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ağır ceza mahkemesinin görevine giren işler için uzatma süreleri dâhil azami beş yıllık tutukluluk süresinin 24/9/2012 tarihi itibarıyla dolduğunu

tespit etmiş, başvuruçunun bu tarihten sonra tutuklu bulundurulmasının hukuki dayanağının olmadığı ve Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen "kanuni"lik şartının karşılanmadığı sonucuna varmıştır.

Mahkeme ayrıca, derece mahkemelerince verilen tutukluluğa itiraz ve itirazın reddine dair kararların gerekçeleri incelendiğinde, bu gerekçelerin tutukluluğun devamını haklı gösterecek içerikte olmadığı ve aynı hususların tekrarı niteliğinde olduğu, beş yılı aşan bir tutukluluk halinin devamına ilişkin bu gerekçelerin ilgili ve yeterli olduğunun söylenemeyeceği tespitinde bulunmuş, bu çerçevede başvuruçunun ilk derece mahkemesi önündeki yargılaması devam ederken tutuklu bulunduğu sürenin makul olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna varmıştır.

Anayasa Mahkemesi, Kanun'da öngörülen AZAMI TUTUKLULUK SÜRESİNİN AŞILMASI nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ve TUTUKLULUĞUN MAKUL SÜREYİ AŞMIŞ OLMASI nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE, başvuru tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen harç ve vekâlet ücretinden oluşan toplam yargılama giderinin başvuruçuya ödenmesine ayrıca ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruçunun Maliye Hazinesine başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına ve kararın bir örneğinin ilgili derece mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 17/9/2013 tarih ve 2012/1181 sayılı kararı.

Sistematik Kavramlar Dizisi

Adli yardım

Yargılama giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksunluk

Talebin dayanaksız olmaması

Kabul edilemezlik nedenleri

Başvuru yollarının tüketilmemesi

Olağan yargı yerlerinde takip edilmeyen başvuru

Kararın Özü:

Adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için başvuruçunun kendisi ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin, gereken yargılama giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olması, ikinci olarak da taleplerinin dayanaksız olmaması gerekmektedir.

Adli yardıma konu talebin dayanaksız olmamasının, bireysel başvurulara ilişkin 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında belirtilen "Mahkemenin açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebileceği" şeklindeki kuralda belirtilen "açıkça dayanaktan yoksunluktan" farklı bir anlam taşıdığını belirtmek gerekir. Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun dayanaksız olması bu kapsamda yapılacak incelemeyle sınırlı bir anlam taşımakta olup, zorunlu olarak adli yardıma konu talebin açıkça dayanaktan yoksun olması sonucunu doğurmaz. Bununla birlikte, adli yardım talep edilen başvuru konusunun dayanaksız olmamasının, bireysel başvurunun kabul edilebilirliği hususunda belirleyici olmayacağı açıktır.

Adli yardım talebi bakımından dayanaksız olmayan bir başvuru, bireysel başvuru bakımından açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez bulunabilir.

Adli yardım talebiyle yapılan başvurularda, öncelikle başvuruçunun adli yardım kapsamında bireysel başvuru harcından geçici olarak muafiyetine karar verilmesi, bundan sonra başvurunun kabul edilebilirliğine ilişkin incelemenin yapılması gerekmektedir. Bu aşamada adli yardım talebinin dayanaksız olup olmadığı, kabul edilebilirlik incelemesinden önce ve bağımsız olarak incelenmelidir.

Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvuruçunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan başvuru yollarında ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline

ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz.

Temyiz talebinin reddine dair karara karşı başvurucu tarafından temyiz yoluna başvurulmadan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapılamaz.

Kararın Özeti:

Başvurucu hakkında çeşitli suçlardan dolayı kamu davası açılmış, daha sonra bu suçların bir kısmından mahkûmiyet kararı verilmiştir. Anılan karara karşı süresinde temyiz yoluna başvurulmadığından, başvurucu hakkındaki hüküm kesinleştirilerek infaz aşamasına geçilmiştir. Başvurucu, bulunduğu ceza infaz kurumu aracılığıyla temyiz dilekçesi verdiğini belirterek, eski hale getirme ve temyiz talebinde bulunmuştur. İlgili mahkeme, ek kararıyla, gerekçeli kararın tebliğinden sonra yasal süre içinde ceza infaz kurumuna temyiz dilekçesi verilmediği anlaşıldığından başvurusunun eski hale getirme ve temyiz talebini temyiz yolu açık olmak üzere reddetmiştir. Başvurucu, mahkûmiyet kararına karşı süresinde temyiz başvurusunda bulunduğu hâlde, dilekçesinin ceza infaz kurumunca mahkemeye ulaştırılmaması nedeniyle kararın kesinleştirilerek infaz aşamasına geçilmesinin ve temyiz talebinin reddedilmesinin anayasal haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi başvurusunun yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olması ve talebinin açıkça dayanaktan yoksun olmaması nedeniyle adli yardım talebinin kabulüne, başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle yargılama gideri olan başvuru harcını ödemekten muaf tutulmasına karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesi, bireysel başvurunun, ikincil nitelikte bir kanun yolu olduğunu hatırlatmıştır. Mahkemeye göre esas olan, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemelerinde, olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulmasıdır.

Mahkeme, başvuru konusu olayda, temyiz talebinin reddine dair Mahkemenin kararına karşı başvurucu tarafından temyiz yoluna başvurulmadan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun, "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

BÜLTEN SAYI: 3
BİREYSEL BAŞVURU İNDEKS

Adli yardım	57
Yargılama giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksunluk	57
Talebin dayanaksız olmaması	58
Adil yargılanma hakkı	13 - 16 - 21 - 32 - 34 - 37 - 45
Bağımsız ve tarafsız mahkeme	13
AYİM	13
Gerekçeli karar hakkı	16 - 45
Tabi hâkim güvencesi	21
Medeni hak ve yükümlülükler	32 - 34
Makul sürede yargılanma hakkı	32 - 35 - 37
Hukuk davası	32 - 35
Sürenin başlangıcı ve sonu	32 - 35
Asli müdahilin başvurusu	37
Eğitim hakkı	13
Negatif ve pozitif yükümlülükler	13
Etkili başvuru yolu	10 - 32 - 34 - 48 - 51 - 54
İçtihat farklılıkları	20 - 45
İki dereceli yargılanma hakkı	13
İşkence ve eziyet yasağı	26
Devletin pozitif yükümlülüğü	26
Etkin soruşturma yapılması	26
Asgari eşiğin aşılması	26
Kabul edilemezlik nedenleri	10 - 13 - 16 - 20 - 22 - 26 - 28 31 - 32 - 34
Açıkça dayanaktan yoksunluk	10 - 13 - 16 - 20 - 26 - 28 - 37 - 45
Temyiz merci şikâyeti	16 - 20
Bir ihlalin olmadığı açık olduğu şikâyetler	16
Başvuru yollarının tüketilmemiş olması	10 - 16 - 22 - 32 - 34 - 37 - 39 58
Dava konusu yapılmamış şikâyetler	16
Derdest davalar	37 - 39
Olağan yargı yerlerinde takip edilmeyen başvuru	58
Konu bakımından yetkisizlik	13 - 16 - 45
30 gün kuralı	31 - 44 - 45
Temyiz onama kararı	31 - 45

Karar düzeltme	31
Müddetname	44
Kişi hürriyeti ve güvenliği	10 - 39 - 41 - 42 - 48 - 51 - 54
Kanuni tutukluluk süresi	10 - 48 - 51 - 54
Tutuklulukta makul süre	10 - 48 - 54
Gerekçenin ilgili ve yeterli olması	54
Bir suç isnadına bağlı olarak tutulma	10
CMK 141. Maddesi	10 - 48 - 51 - 54
Hükmen tutukluluk	39 - 41 - 42
Hükmen tutukluluğa itiraz	39 - 41
Sürenin başlangıç ve bitişi	48 - 54
Konut dokunulmazlığı	16
Mülkiyet hakkı	16 - 45
Mülk kavramı	16 - 45
Meşru beklenti	16
Kamulaştırma	16
Gayrimenkul satış vaadi sözleşmesi	45
Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması	16
Yaşam hakkı	22 - 28
Ölen kişinin yakınlarının başvurusu	22
Devletin negatif yükümlülükleri	22 - 29
Devletin pozitif yükümlülükleri	22 - 29
Etkili soruşturma yapma yükümlülüğü	29
İhmal suretiyle ölüm olayı	23

